

**Західноукраїнський національний університет
Факультет фінансів та обліку і
Кафедра обліку і оподаткування**

Слободян Іванна Євгенівна
Обліково-аналітичне забезпечення діяльності установ державного сектору
спеціальність: 071 – Облік і оподаткування
освітньо-професійна програма –Облік і контроль в державному секторі
економіки
Кваліфікаційна робота за освітнім ступенем «магістр»

Виконала студентка групи ОДСм-21
Слободян Іванна Євгенівна
Науковий керівник:
к.е.н., доцент Сисюк С.В.

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту «___» _____ 20__р.
Починюк Н.В.

ТЕРНОПІЛЬ – 2022

ЗМІСТ

Вступ.....
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО–АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	6
1.1. Особливості розвитку та діяльності територіальних громад	6
1.2. Суть та необхідність побудови системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності територіальних громад	13
Висновки до розділу 1.....	25
РОЗДІЛ 2. ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	
2.1. Принципи побудови облікової політики в територіальній громаді	26
2.2. Облікове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в контексті фінансової децентралізації	33
2.3. Облікове забезпечення видатків територіальних громад.....	39
Висновки до розділу 2	45
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	47
3.1. Аналіз в системі управління об'єднаної територіальної громади	47
3.2. Аналіз доходів та видатків у процесі діяльності територіальної громади	53
Висновки до розділу 3.....	60
Висновки	61
Перелік використаних джерел.....	64
Додатки.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. В процесі адміністративної реформи функціонування територіальних громад повинно бути спрямоване на активізацію внутрішнього потенціалу, застосування механізмів нарощення доходної бази, забезпечення оптимального використання ресурсів громади та її стабільного економічного розвитку. В умовах зазначених змін з'являються нові ризики, вирішення яких вперше повністю покладається на органи місцевого самоврядування. Зазначене впливає і на побудову системи обліково-аналітичного забезпечення, оскільки утворена територіальна громада виступає у двох аспектах як установа, що отримує кошти бюджету (розпорядник бюджетних коштів) та власник бюджету (є головним розпорядником коштів бюджету ТГ), облік якого забезпечується органами Державної казначейської служби. Факт поєднання обох суб'єктів в одній організаційній структурній одиниці обумовлює наявність ряду проблем організаційного та методичного характеру щодо побудови системи обліку, що потребує системного дослідження.

Питання вдосконалення обліку у державному секторі (як обліку бюджетів, так і обліку бюджетних установ) розглядаються у працях С.В. Свірко, С.В. Левицької, Р.Т. Джоги, В.І. Лемішовського, Н.М.Хорунжак, М.Р.Лучка, С.В. Сисюк та ін. Їхні дослідження спрямовані на питання організації обліку, проведення контролю та аналізу діяльності установ державного сектору загалом. Проте питання обліково-аналітичного забезпечення діяльності в об'єднаних територіальних громадах у літературі розглянуті недостатньо.

Мета і завдання дослідження. Основною метою роботи є визначення ролі обліково-аналітичного забезпечення в діяльності територіальної громади (селищної ради). Для реалізації зазначеної мети поставлено наступні завдання:

- визначити теоретичні аспекти розвитку об'єднаних територіальних громад;
- визначити роль обліку, аналізу та контролю в системі управління територіальною громадою;

- визначити принципи побудови облікової політики в об'єднаних територіальних громадах;
- дослідити та дати критичний огляд облікового забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в контексті фінансової децентралізації;
- розглянути особливості обліку видатків ТГ;
- визначити роль аналізу в діяльності установи, визначити показники та провести аналіз ефективності діяльності ТГ;
- розглянути підходи до проведення аналізу доходів та видатків (витрат) в установі.

Об'єктом дослідження виступає обліково-аналітичне забезпечення діяльності територіальних громад. Дослідження проводилось на показниках діяльності Гусятинської територіальної громади (Гусятинської селищної ради).

Предметом дослідження є обліково-аналітичне забезпечення діяльності установ державного сектору – територіальних громад .

Методи дослідження. в процесі дослідження використано загальнонаукові та спеціальні методичні прийоми і методи дослідження, зокрема: в процесі дослідження проблемних питань формування обліково-аналітичного забезпечення діяльності територіальних громад – наукової абстракції, системного аналізу та синтезу; при дослідженні категорійного апарату – термінологічного та компаративного аналізу; при структурно-динамічному аналізі економічної активності – економіко статистичного аналізу; під час розробки формування системи моделі обліково-аналітичного забезпечення, визначення елементів облікової політики, методики аналізу – моделювання; для поглибленого вивчення об'єкта дослідження і формування пропозицій автора з удосконалення – абстрактно-логічного, монографічного та конкретизації; для обґрунтування теоретичних і методичних засад побудови облікової системи – системно-діяльнісний та структурно-логічний методи; для нетекстового відображення основних положень та результатів дослідження – табличний і графічний методи.

Інформаційною базою дослідження стали нормативно-правові акти, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, матеріали-науково-практичних конференцій, статистична інформація, яка наявна у відкритому доступі, періодичні видання з теорії та практики обліку й аналізу в органах місцевого самоврядування (територіальних громадах), а також бухгалтерська документація та звітність Гусятинської селищної ради.

Наукова новизна та практичне значення отриманих результатів.

Наукова новизна полягає в розроблених автором пропозиціях щодо вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення діяльності територіальних громад. Внесено пропозиції:

- щодо формування облікової політики, із забезпеченням єдиного підходу в межах головного розпорядника бюджетних коштів (Гусятинської селищної ради), що відповідає нормам бюджетного законодавства щодо підходів до визначення облікової політики та ролі головного розпорядника бюджетних коштів у цьому процесі.
- щодо удосконалення аналізу діяльності бюджетних установ (у межах головного розпорядника Гусятинської селищної ради) необхідно забезпечити комплексне проведення аналізу досягнення результативних показників та дотримання бюджетної дисципліни усіх бюджетних установ за однаковою методикою.

Апробація результатів роботи та публікації. Основні результати та висновки, отримані в результаті дослідження за темою дослідження опубліковані у збірнику наукових праць студентів кафедри обліку і оподаткування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Теоретичні засади розвитку територіальних громад

В Україні публічне управління проходить етап свого становлення. Стратегія інноваційного розвитку України, що реалізуються в контексті адміністративно-територіальної та бюджетної реформ, зумовили необхідність формування систем публічного управління на всіх ієрархічних рівнях. Надання доступних і якісних публічних послуг населенню та ефективне виконання публічних функцій є пріоритетним завданням органів державного (муніципального) управління.

Значним поштовхом для демократизації суспільства є закріплення статусу місцевого самоврядування на конституційному рівні, на основі якого був прийнятий Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні»[48]. Децентралізація та прозорість діяльності органів місцевого самоврядування обумовлена непомірністю покращити публічне управління та є передумовою виходу України з кризи .

Згідно з Законом України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21.05.1997р місцеве самоврядування в Україні – «це гарантоване державою правоти реальна здатність територіальної громади – жителів села чи добровільного об'єднання у сільську громаду жителів сіл, селища, міста – самостійно або за відповідальності органів і посадових осіб місцевого самоврядування вирішувати питання місцевого значення в межах Конституції і законів України» [48].

Елементи місцевого самоврядування, що складають його систему відповідно до Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» систематизовано на рис. 1.1.

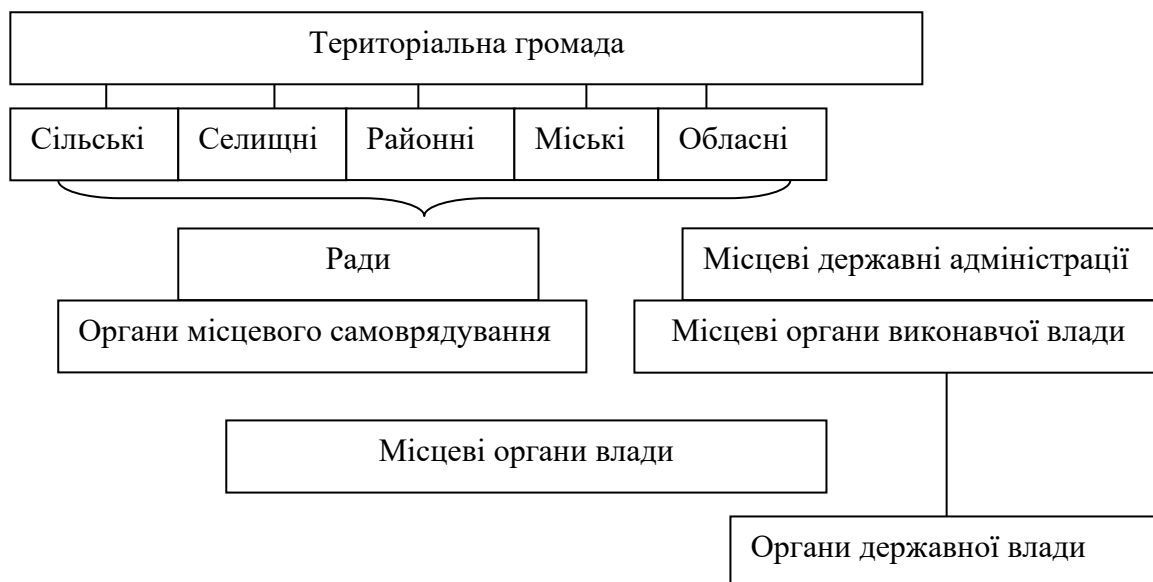

Рис. 1.1. Структура місцевих органів влади та суб'єкти їх утворення

Примітка. Систематизовано автором на основі [48]

З 2014 року Україна пройшла реформу місцевого самоврядування шляхом утворення територіальних громад. Підставами проведення таких глобальних змін стали нормативні документи такі як «Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні та плану заходів з її реалізації» [12], а також ЗУ «Про добровільне об'єднання територіальних громад». У процесі реформи встановлено новий адміністративно-територіальний устрій країни, а також визначено нові підходи до управління в тому числі у сфері фінансів – бюджетної децентралізації та управлінської децентралізації.

Проведення фінансової децентралізації визначено також змінами до бюджетного та податкового законодавства, що сприяє стимулюванню громад до об'єднання та підвищення їхньої спроможності (в тому числі і фінансової) саме через механізм переходу місцевих бюджетів (бюджетів ТГ) на прями міжбюджетні відносини з державним бюджетом.

Підхід до децентралізації впроваджений в Україні означає, що владні повноваження переходять від органів центральної влади переходять органам місцевого самоврядування, а громади набувають повноваження у всіх сферах діяльності та спроможні самостійно їх реалізовувати.

У разі об'єднання громади наділяються повноваженнями та фінансовими ресурсами, як у містах обласного значення. Громади, які об'єднались отримують зарахування до їхніх місцевих бюджетів 60% податку на доходи громадян. З додаткових ресурсів у ході реформи місцеві ради отримують власний земельний податок, та податок на нерухоме майно ставки якого на своїй території кожна рада встановлює самостійно. «При цьому до юрисдикції кожної ради передаються всі землі відповідної громади, в тому числі й за межами населених пунктів. Громада отримує також 5% від продажу пального на АЗС, алкогольних та тютюнових виробів, також залишаються раніше існуючі місцеві податки та збори» [6].

У загальному вигляді найважливіші питання, віднесені до відання місцевого самоврядування, визначені Конституцією України, ст. 143 (ч.1) якої передбачає: «територіальні громади села, селища, міста безпосередньо або через утворені ними органи місцевого самоврядування управляють майном, що є в комунальній власності; затверджують програми соціально-економічного та культурного розвитку і контролюють їх виконання; затверджують бюджети відповідних адміністративно - територіальних одиниць і контролюють їх виконання; встановлюють місцеві податки і збори відповідно до закону; забезпечують проведення місцевих референдумів та реалізацію їх результатів; утворюють, реорганізують та ліквідовують комунальні підприємства, організації і установи, а також здійснюють контроль за їх діяльністю; вирішують інші питання місцевого значення, віднесені законом до їхньої компетенції» [13]

Таким чином, відповідно до реформи децентралізації передбачено передачу усіх повноважень та фінансових ресурсів на їх реалізацію органам місцевого самоврядування. Ключовою тезою реформи є те, що на місцях краще орієнтуються в локальних проблемах та головне, що ефективніше можуть використати кошти на їх вирішення.

В цілому реформа провадилась через об'єднання базових територіальних громад (міст, сіл, селищ) в укрупнені територіальні одиниці – територіальні

громади. Після об'єднання в ТГ села та селища отримали як виборні органи управління, так і кошти з державного бюджету на розвиток інфраструктури, які потрапляють до громади безпосередньо з державного бюджету, а не опосередковано, як це було до об'єднання (через бюджет області, тоді району і аж потім у села). Досягнення цілей визначених децентралізацією неможливе без належного рівня економічного розвитку територій громад, їх фінансового забезпечення та достатніх джерел для наповнення місцевих бюджетів.

Фінансовий аспект ТГ залежить від наявності на території суб'єктів підприємництва, кількості трудових ресурсів, розвиненої інфраструктури як промислової, так і соціальної. органи місцевого самоврядування зацікавлені у збільшенні доходів місцевих бюджетів та пошуку додаткових джерел. «У частині використання коштів увага визначається необхідність формування оптимальної структури бюджетних видатків, створення ефективного не надто чисельного управлінського апарату, здійснення постійного аналізу витрачання бюджетних коштів і попередження випадків їх нераціонального витрачання» [1]. «Показники виконання місцевих бюджетів відображають економічний стан території та її потенціал. Наявність достатніх ресурсів у місцевих бюджетах є основою того, що ТГ має можливість надавати якісні та різноманітні послуги жителям, реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти, створювати умови для розвитку підприємництва, залучати інвестиційний капітал, розробляти програми місцевого розвитку та фінансувати інші заходи для всебічного покращення умов проживання жителів громади» [64]. Гусятинську громаду створено 15 липня 2015 року. До неї увійшли: Гусятинська селищна рада (смт Гусятин); Суходільська сільська рада (села Суходіл, Боднарівка); Вільхівчицька сільська рада (село Вільхівчик). У 2020 році до Гусятинської ТГ увійшло 5 нових сільських рад Гусятинського району (Личковецька (села Личківці, Трибухівці), Самолусківська (село Самолусківці), Городницька (село Городниця), Постолівська (село Постолівка), Сидорівська (села Сидорів, Шидлівці) та 4 сільські ради Чортківського району (Коцюбинчицька (села Коцюбинчики, Зелена), Кривеньківська (села Кривеньке, Васильків),

Босирівська (село Босири), Сокиринецька (село Сокиринці). Всього в Почаївській об'єднаній громаді проживають 9342 жителів.

Безпосереднє керівництво ОТГ (зокрема й управління фінансами) здійснює створений радою виконавчий комітет. Структуру Гусятинської селищної ради систематизовано на рис. 1.2

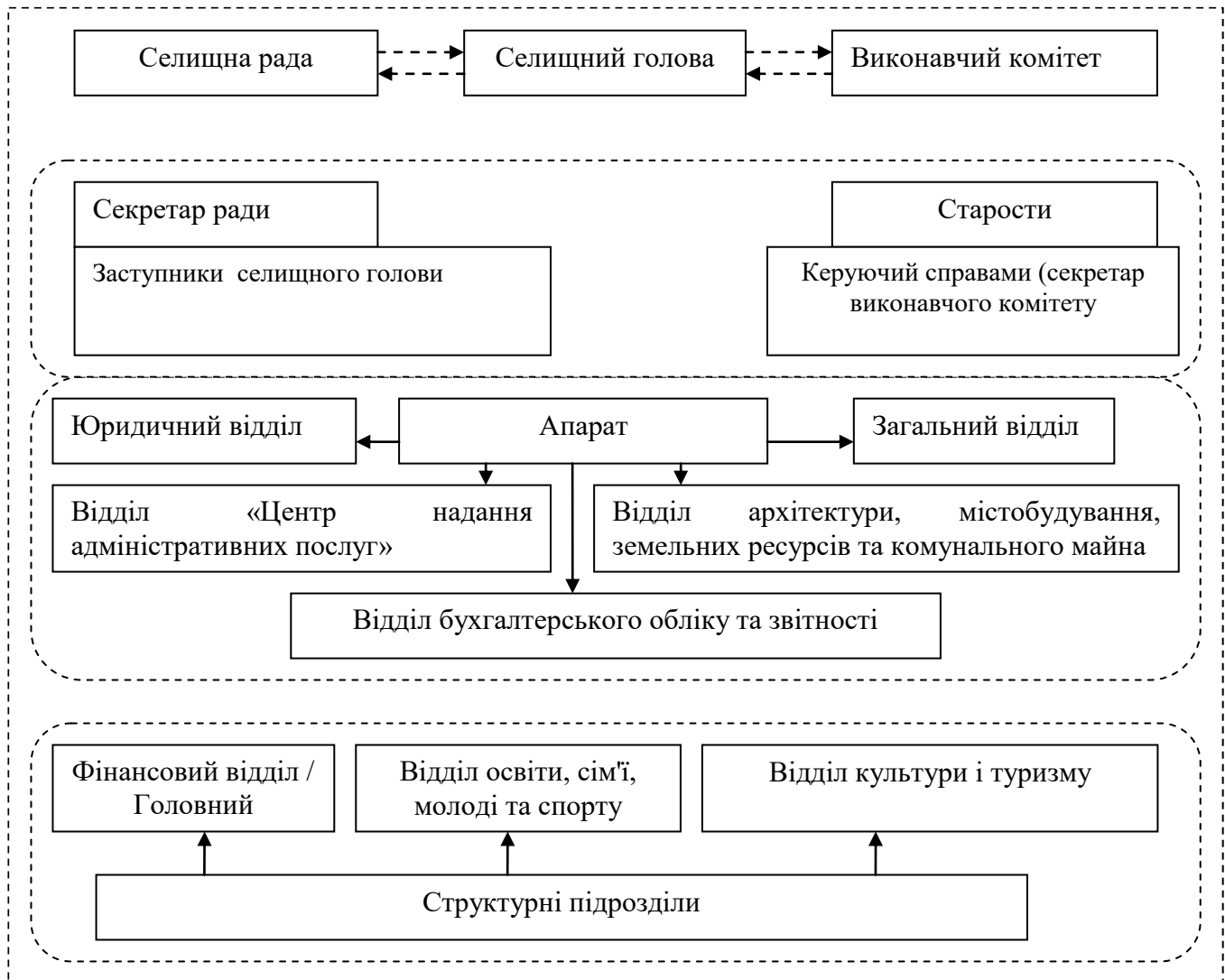

Рис. 1.2. Структура Гусятинської селищної ради

Примітка. Систематизовано автором

«До виконавчого комітету входить: голова ради, його заступники, секретар ради, керівники відділів та управлінь, старости, інші особи (підприємці, громадські активісти та ін., крім депутатів місцевої ради)» [64].

Загалом об'єднання громади має покращити управління громадою. ОТГ матиме компетентну раду та кваліфікований виконком, бо з більшим населенням та територією буде більше кандидатів на посаду голови та

депутатів місцевої ради та штатна структура буде більш ефективною з точки зору доцільності посад [64].

Гусятинською ТГ розроблено за підтримки програми Агентства США з міжнародного розвитку (USAID) «Децентралізація приносить кращі результати та ефективність» (DOBRE) Стратегію розвитку на 2017-2025 роки.

Цей документ передбачає переорієнтування місцевої політики на охорону та ощадливе використання місцевих природних ресурсів, впровадження кластерної моделі розвитку місцевої економіки, сприяння росту зайнятості населення в формі віддалених робочих місць. Стратегія розвитку передбачає три основні цілі. Планування розвитку територіальної громади здійснюється з метою забезпечення її діяльності (рис.1.3)

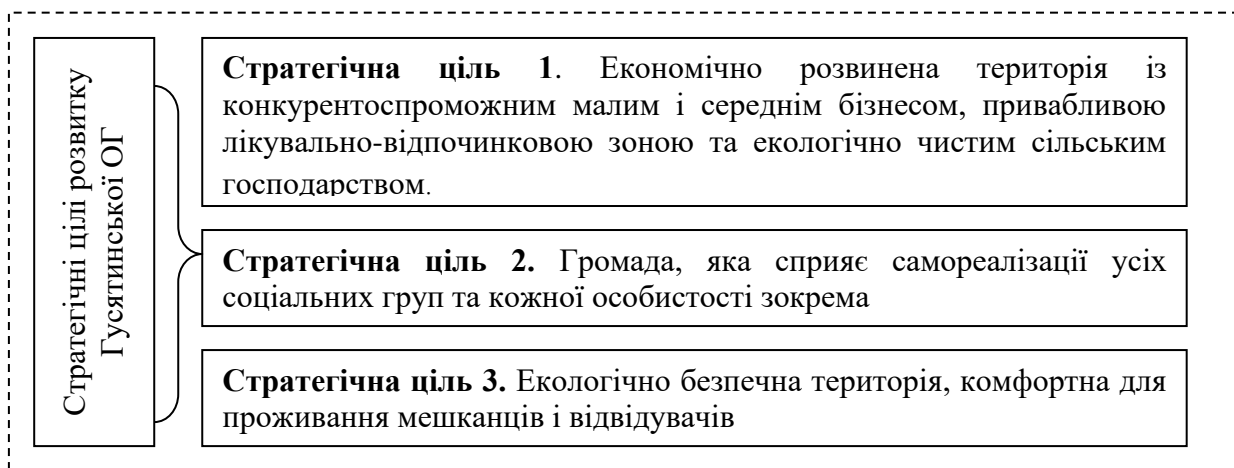

Рис. 1.3. Стратегічні цілі розвитку Гусятинської ТГ

Примітка. Систематизовано автором на основі діяльності Гусятинської ТГ

Як бачимо, Гусятинська ТГ пріоритетом на початку своєї діяльності ставить створення та розвиток економічно розвинутої території із діючим бізнесом та відпочинково-лікувальною зоною. За першою стратегічною ціллю основними індикаторами є: збільшення обсягів фактичних доходів місцевого бюджету на душу населення; чисельність населення, зайнятого у всіх сферах економіки та зацікавленість бізнесу вести бізнес; збільшення надходження до дохідної частини бюджету за рахунок власних та закріплених податкових платежів; збільшення кількості туристів. За другою стратегічною ціллю основним чинником є збільшення обсягів фактичних видатків місцевого бюджету на душу населення та покращення соціальних факторів (рівня знань,

збільшення тривалості життя, надання культурних послуг тв. створення ефективної системи управління ТГ). За третьою стратегічною ціллю основним є екологічні чинники та привабливість громади для життя.

Загалом, Стратегія є базовим документом ТГ, що визначає стратегічні цілі та пріоритети розвитку на середньострокову (3-5 років) перспективу, а також основні шляхи та способи їх досягнення. Стратегія поєднує в собі інтереси територіальної громади з інтересами регіону та Української держави.

Головною метою Стратегії є підвищення добробуту та якості життя жителів територіальної громади. Стратегія визначає: «актуальний стан, тенденції та основні проблеми соціально-економічного розвитку громади; стратегічні цілі та пріоритети розвитку ТГ на відповідний період; оперативні цілі, що забезпечать досягнення стратегічних цілей; основні завдання, етапи та механізми їх реалізації; систему моніторингу та оцінки результативності реалізації Стратегії» [64].

Стратегія затверджується сесією селищної ради. Розроблення Стратегії ініціює Рада або селищний голова, а забезпечують її розробку, громадське обговорення та реалізацію виконавчі органи Ради.

Зважаючи на це інструментами моніторингу та оцінки реалізації Стратегії у Гусятинській ТГ можуть бути:

- підготовка головним виконавцем Стратегії (селищної ради) щоквартального звіту, де він звітує про свою роботу та описує значимі події, що відбулися в громаді за цей період
- щорічне проведення оцінки виконання Стратегії підрозділом економіки селищної ради;
- щорічне проведення оцінки виконання Стратегії зовнішнім незалежним аудитором (наприклад, так, як це робиться при зовнішньому оцінюванні грантових проектів) [64].

Результати моніторингу оприлюднюються на сайті міської ради. Як правило щорічно на засіданнях ради щорічно розглядають хід виконання Стратегії, та за необхідності, вносить у неї корективи.

1.2. Суть та необхідність побудови системи обліково-аналітичного забезпечення діяльності територіальних громад

Для реалізації оптимального управління економікою на всіх рівнях потрібна адекватна інформаційна база, яку може надати лише відповідний бухгалтерський облік. Об'єктивно склалися необхідні й достатні умови формування спроможних територіальних громад на базі принципово нового методологічного підходу до управління ними.

Наявність суб'єктної ознаки в сутнісних характеристиках фінансових ресурсів місцевих органів влади, яка визначає власника і розпорядника коштів, логічно підводить до наступного етапу дослідження – з'ясування потреб та інтересів усіх учасників процесу формування і використання фінансових ресурсів ТГ, які є основою для виконання повноважень та забезпечення діяльності визначеної законодавством.

Місцевими бюджетами в Україні, відповідно до ст. 5 Бюджетного кодексу, є «бюджет АР Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування» [6]. До бюджетів місцевого самоврядування віднесено бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст та бюджети об'єднаних територіальних громад. Саме законодавче визнання нового *головного розпорядника бюджетних коштів* – об'єднаних територіальних громад, закріплення за ними відповідних прав та повноважень і є особливістю сучасного етапу бюджетного процесу в Україні, який формується та проходить в умовах фінансової децентралізації та адміністративно-територіальної реформи. Нормативно-правовими та законодавчими актами, які є основою функціонування та формування місцевих бюджетів, є «Бюджетний кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 року, Податковий кодекс України та Закони про Державний бюджет України на відповідний рік» [48].

Місцевий бюджет визначено як сукупність доходів та видатків, які складають єдиний баланс [48]. Ст. 61 Закону України «Про місцеве

самоврядування в Україні» стверджено, що «самостійність місцевих бюджетів гарантується власними та закріпленими за ними на стабільній основі законом загальнодержавними доходами, а також правом самостійно визначати напрями використання коштів місцевих бюджетів» [48].

У вітчизняній науковій літературі питання фінансового забезпечення місцевого самоврядування розглядається у працях К. В. Павлюк, О.П. Кириленко та ін. К.В. Павлюк розглядає під фінансовою незалежністю місцевого самоврядування можливість самостійно вирішувати питання комплексного фінансового забезпечення розвитку території (як економічного так і соціального) відповідно до компетенції певного рівня місцевого управління. Вона також зазначає, що передумовою фінансової незалежності є розумна, децентралізація влади та адекватний розподіл повноважень, відповідальності та фінансово-економічної бази між центральними органами влади та ОМС [37].

Сьогодні в Україні триває процес децентралізації влади, який має на меті підвищення ефективності роботи органів місцевого самоврядування шляхом надання їм відповідних повноважень щодо ефективного управління фінансовими ресурсами та визначення першочергових видатків, що потребують фінансування [3]. Відповідно варто створити сприятливі умови для ТГ, сприяти розширенню власних джерел надходжень до їхніх бюджетів, оскільки державна підтримка ТГ буде поступово скорочуватися. Такими джерелами сповнення коштів місцевого бюджету може бути як розвиток малого підприємництва так і розвитку власних територій з урахуванням їх потенційних можливостей в розвитку агропромислового комплексу. Бюджетним кодексом визначено, що доходами бюджету є податкові, неподаткові та інші надходження, що надходять на безповоротній основі та справляння яких передбачене на законодавчому рівні.

При цьому, О.М. Ніколаєва та А.С. Маглаперідзе звертають увагу на те, що доходи бюджету слід розглядати і як виражені у грошовій формі відносини

власності між державою з одного боку та юридичними і фізичними особами в процесі вилучення державою частини необхідного і додаткового доходу [34].

Відтак, формування доходної частини місцевих бюджетів залежить і від рівня взаємовідносин органів місцевого самоврядування, органів влади, суб'єктів господарювання та населення, методів ведення господарської діяльності та завдань, які ставить перед собою суспільство в процесі розвитку. зобов'язуються забезпечити виконання покладених на них функцій. Повноваження місцевого самоврядування в сфері функціонування місцевого бюджету та акумулювання фінансових ресурсів подано на рис. 1.4

Рис. 1.4. Компетенції селищної ради у сфері функціонування місцевого бюджету та акумулювання фінансових ресурсів

Примітка. Джерело: побудовано на основі [48]

Фінансова самостійність місцевих бюджетів передбачена відповідними правовими нормами Бюджетного кодексу України, який визначає:

1. Права органів місцевого самоврядування (ОМС) на самостійне формування місцевих бюджетів на основі визначених та закріплених дохідних джерел та видаткових повноважень.

2. Визначено, що місцеві бюджети затверджуються до 25 грудня року, який передує плановому. Це відбувається незалежно від строків прийняття Державного бюджету України

3. Передбачено право самостійного вибору органами місцевого самоврядування установи, яка здійснюватиме обслуговування коштів з власних надходжень та бюджету розвитку – відповідний орган Державної казначейської служби чи державного банку[8].

4. Визначено і підтверджено право ОМС на формування ставок та умов сплати місцевих податків та зборів в межах чинного законодавства.

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» «бюджет місцевого самоврядування (місцевий бюджет) – це план утворення і використання фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення функцій та повноважень місцевого самоврядування»[48]. Відповідно, доходи бюджету класифікуються за такими розділами:

- «податкові надходження;
- неподаткові надходження;
- доходи від операцій з капіталом;
- трансферти» [] .

Бюджет місцевого самоврядування (ТГ) містить надходження та витрати на виконання повноважень місцевого самоврядування, які складають єдиний баланс бюджету місцевого самоврядування.

Структуру доходів Гусятинського селищного бюджету узагальнимо на рис. 1.5.

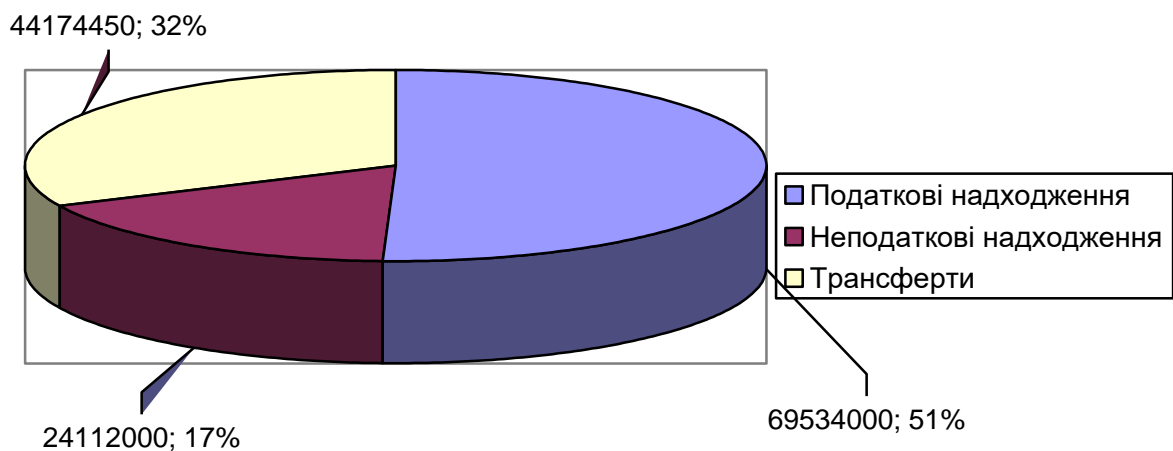

Рис. 1.5. Структура доходів селищного бюджету на 2021 рік

Примітка. Узагальнено автором за даними []

Таким чином, у 2021 році бюджет Гусятинської громади складав 116119650 грн., з них податкові надходження (ПДФО, податок на прибуток, рентна плата, акцизний податок, екологічний податок, місцеві податки) склали 69534000 грн., що становить 51%, неподаткові надходження (адміністративні збори, плата за надання адміністративних послуг, державне мито та власні надходження бюджетних установ) – 2411200 грн., що складає 17%, та офіційні трансферти 44174450 грн., що складає 32%. Висока частка офіційних трансфертів пояснюється тим, що у бюджет надходить 36652100 грн. освітньої субвенції з державного бюджету на покриття видатків заробітної плати педагогів закладів загальної середньої освіти.

Підсумовуючи, відмітимо, що рівень наповнення місцевих бюджетів визначає можливість виконання повноважень ОМС в умовах децентралізації; фінансова підтримка місцевого самоврядування (ТГ) відбувається шляхом надання субвенцій, дотацій або через створення цільових фондів розвитку. з метою покращення наповнення бюджету ОМС необхідно здійснювати пошук додаткових джерел фінансування (створення умов для ведення бізнесу, а випадку об'єкта дослідження це можливість розвитку туристичного бізнесу, адже на території громади знаходяться родовища мінеральної води типу «Нафтуса»

Ефективна й результативна діяльність селищних рад неможлива без чіткої організації їхньої роботи, що потребує дотримання вимог документального забезпечення. Стратегію розвитку Гусятинської ТГ на 2017-2025 роки однієї із стратегічних цілей є створення програми впровадження інформаційного-комунікаційних технологій в системі управління громадою, яка в тому числі і стосується питання планування, використання та обліку фінансових ресурсів громади.

Бухгалтерський облік є складовою ланкою в діяльності установ ДСЕ і селищна рада не є винятком із цього правила. Відповідно до Бюджетного кодексу селищні ради є бюджетними установами. Тому основними документами, що регулюють ведення бухгалтерського обліку в бюджетних

установах – селищних радах є Бюджетний кодекс, Закон «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», Постанова КМУ № 59 від 26.01. 2011 року «Про затвердження типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» та Порядок погодження призначення на посаду та звільнення з посади головного бухгалтера бюджетної установи та ПСБОДС, які визначають особливості обліку. При побудові обліку в селищних, необхідно враховувати наступні чинники:

– в умовах децентралізації простежується розширення питань, які належать до компетенції ради (у зв'язку з проведенням реформ, а саме процесу децентралізації значна частка доходів місцевого бюджету залишається у громаді, а також відповідно зростають обсяги видатків що вимагає адекватного відображення в обліку);

– значна кількість операцій та специфіка діяльності селищних рад ТГ вимагають підходів до відображення в обліку. Це проявляється, тим що селищна рада виступає, як виконавець місцевого бюджету (бюджету ОТГ) із певними бюджетними повноваженнями, так і, як РБК місцевого бюджету (як бюджетна установа, яка фінансується за КПКВ) відповідно до видатків визначених кошторисом. Окрім того селищна рада фінансується у розрізі різних бюджетних програм та відповідно координує як процес формування їхніх кошторисів, так і процеси їхнього виконання;

– впровадження інформаційних систем в обліковий процес обумовлює наявність не лише технічних засобів, а й відповідної підготовки фахівців бухгалтерської служби (при цьому необхідно відмітити, що у Гусятинській раді передбачено у 2020 році підвищення кваліфікації фахівців, що пов'язано із програмою впровадження інформаційного-комунікаційних технологій);

– необхідність врахування ряду специфічних аспектів (орган місцевого самоврядування як бюджетна установа та як розпорядник бюджетних коштів; регламентація бухгалтерської роботи та специфіка формування звітності; формування складу працівників бухгалтерії і їхніх посадових інструкцій; форма обліку та технологія його ведення тощо);

– зростання обсягів облікових даних і інформації (необхідність електронної подачі звітності та її оприлюднення у відкритих ресурсах – е-дата; оприлюднення фінансової та бюджетної звітності на сайті міської ради; оприлюднення звіту про виконання бюджету відповідного року і т. д.).

Зазначене обумовлює необхідність створення такої системи бухгалтерського обліку, яка буде функціонувати на належному рівні, обробляти великий потік інформації та таким чином забезпечувати процес управління як фінансовими так і матеріальними ресурсами установи.

Іншими особливостями, які варто врахувати при вирішенні організаційних питань щодо системи обліку в Гусятинській селищній раді є те, що:

– відповідно до вимог бюджетного законодавства та Стратегії розвитку Гусятинської селищної ради відбувся перехід на програмно-цільовий метод формування місцевого бюджету;

– відбувся перехід обліку на НПСБОДС, що обумовило нові підходи до відображення операцій в обліку та формуванні звітності (бюджетної та фінансової);

– відбулося удосконалення підходів до формування та консолідації звітності з використанням сучасних інформаційних систем, подача звітності відбувається електронним шляхом, тобто незалежно від віддаленості селища, забезпеченості електронними ресурсами звітність подається електронним шляхом із застосуванням електронних ключів;

– забезпечення дотримання правил бюджетної дисципліни, цільового використання бюджетних коштів в поєднанні з пошуком додаткових джерел фінансового забезпечення (в тому числі і селищного бюджету);

– в умовах дефіциту ресурсів при підборі кадрів важливо враховувати рівень креативності та професійної придатності облікових працівників, їхнього вміння використовувати аналітичні методи при підготовці інформації для прийняття управлінських рішень тощо [65, с.92].

Зважаючи на те, що формування такої інформації покладається на відповідних суб'єктів, згідно чинного законодавства існують певні вимоги, які мають бути дотримані при їхній організації і відповідно таким суб'єктами є бухгалтерські служби. Окрім цього, при створенні бухгалтерської служби в ОМС слід враховувати, що організація роботи підрозділів та порядок проходження служби в органах місцевого самоврядування регулюються законодавством про місцеве самоврядування, та окремі вимоги щодо досвіду, кваліфікації та посадових обов'язків посадових осіб містяться у Типових професійно-кваліфікаційних характеристиках посадових осіб місцевого самоврядування, затверджених наказом Головного управління державної служби України від 29.12.2009 р. № 406 (зі змінами і доповненнями).

Таким чином, бухгалтери, які працюють в органах місцевого самоврядування, підпадають під дію Закону «Про службу в органах місцевого самоврядування» та можуть бути віднесені до категорії державних службовців.

Мета, завдання та функції бухгалтерського обліку, контролю та аналізу виступають первинним ланцюгом теоретичного базису складових управління суб'єктами державного сектора, у тому числі і органами місцевого самоврядування. Завдання що висуваються перед бухгалтерським обліком є похідними від його функціонального навантаження. Відповідно облік, аналіз та контроль є елементами системи управління, застосування яких у комплексі забезпечує прийняття управлінських рішень.

З метою обґрунтування цілісної моделі управління діяльністю суб'єктів державного сектору (особливо селищних рад), слід розглянути модель взаємозв'язку обліку, контролю та аналізу. Відповідно облік, контроль та аналіз слід представити як взаємодію елементів системи управління, що взаємопов'язані між собою інформаційними потоками. Зазначена взаємодія інформаційних потоків сформованих елементами системи управління уможливорює прийняття своєчасних та ефективних управлінських рішень щодо фінансово-господарської діяльності установ ДСЕ. При визначенні функцій та завдань аналізу фінансово-господарської діяльності суб'єктів ДСЕ слід

відмітити недостатність інформації щодо наукових досліджень з зазначеного питання. В основному, аналітична функція ставиться бухгалтерському обліку та контролю. Облікова та аналітична інформація – основа інформаційного забезпечення системи управління, що об'єднує всі господарські процеси й забезпечує взаємодію різних структурних підрозділів установи [4].

Оскільки нормативно-правове регулювання обліку, контролю визначається межами регламентації фінансово-господарської діяльності установи, контролю розпорядників бюджетних коштів визначаються середовищем, яке являє собою діяльність установи. Взаємозв'язок та завдання зазначених елементів ілюструє рис. 1.6.

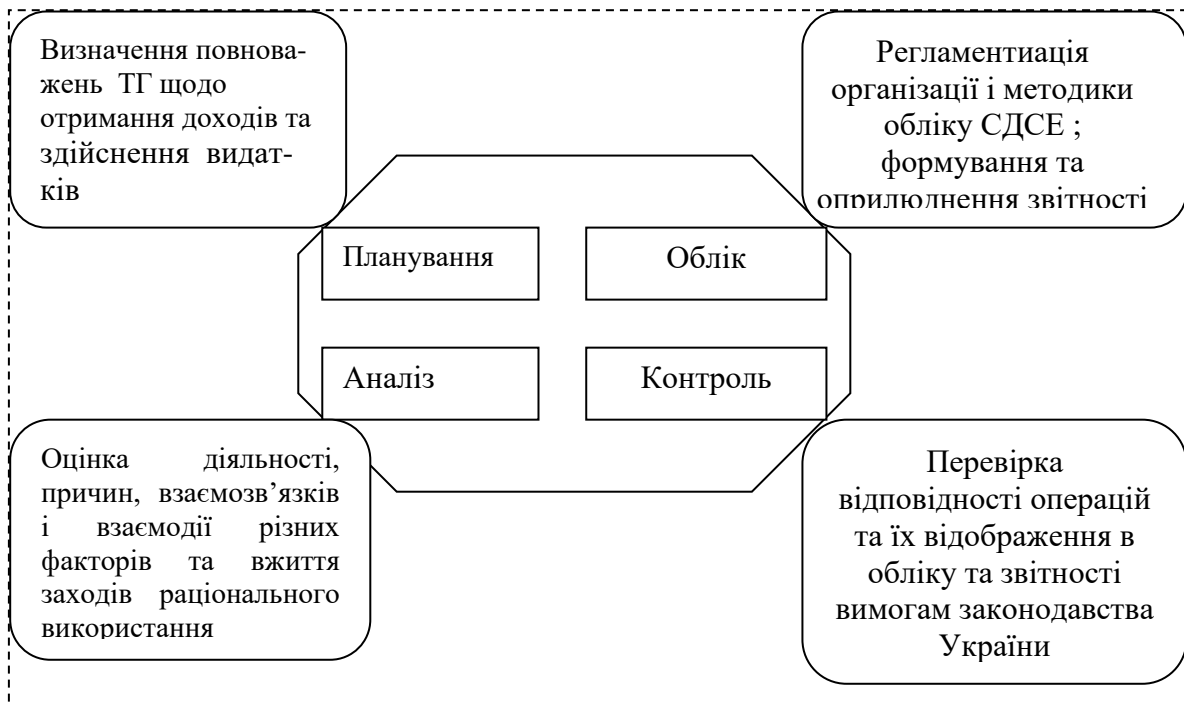

Рис.1.6. Завдання та взаємозв'язок планування, обліку, контролю та аналізу при здійсненні фінансово-господарської діяльності СДСЕ

Окрім раціонально організованого обліку та аналізу важливе значення має система контролю в органах місцевого самоврядування, яка являє собою сукупність видів державного та внутрішнього контролю. Враховуючи специфіку діяльності та функціонування ОМС доцільно виокремити саме фінансовий контроль. Фінансовий контроль поділяється на державний фінансовий контроль та державний фінансовий аудит. Окрім того, контроль та

аудит класифікуються залежно від суб'єкта контролю на зовнішній та внутрішній, що також необхідно враховувати при визначенні кола функцій і завдань. Важливе значення в процесі контролю має виділення його етапів : попередній контроль, (здійснюється на стадії реєстрації юридичних та фінансових зобов'язань органами ДКСУ); поточний контроль (здійснюється на етапі оплати рахунків органами ДКСУ); наступний контроль здійснюється після проведення операцій за фактом здійснення оплати видатків (проводить ДАСУ) [12]. В цілому державний фінансовий контроль розглядається як елемент системи управління та сприяє втіленню якісних управлінських рішень щодо діяльності територіальних громад.

Отже, коло функцій державного фінансового контролю охоплює: ієрархічного підпорядкування; перевірочну; профілактичну; інформаційну; управлінську функції. Чільне місце серед наведених вище функцій належить профілактичній функції, яку інтегровано до кола функцій державного фінансового контролю як функцію державного фінансового аудиту, що являє собою найбільш прогресивний різновид державного фінансового контролю.

Основним критерієм державного фінансового контролю має бути його ефективність. Забезпечення ефективності державного фінансового контролю у літературних джерелах розглядається через виконання таких завдань:

- вивчення функціонування системи внутрішнього контролю на предмет ефективності його організації та рівня дотримання фінансової дисципліни в бюджетній установі;
- недопущення фінансових порушень та/або мінімізацію їх наслідків;
- своєчасне надання керівництву установи повної та достовірної інформації для прийняття управлінських рішень;
- внесення обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів, державного і комунального майна [17].

Державний фінансовий контроль сприятиме правильному веденню бухгалтерського обліку, складання звітності та збалансованості між потребою у фінансових ресурсах та розміром доходів [17].

Систематизовані базові теоретичні положення обліку, контролю та аналізу діяльності територіальних громад дозволяють подальше дослідження, що передбачає удосконалення організаційно-методичних аспектів обліку, контролю та аналізу діяльності ОМС (селищної ради).

Висновки до розділу 1

Органи місцевого самоврядування – селищна рада є юридичною особою та наділена власними повноваженнями відповідно до Законів України «Про місцеве самоврядування» та «Добровільне об'єднання громадян», в межах яких діють самостійно тв. несуть відповідальність за свою діяльність.

Поєднання даних обліку та аналізу дасть можливість сформуванню надійне обліково-аналітичне забезпечення, яке виступає як компонент інформаційного забезпечення управління громадою, сприятиме розв'язуванню функціональних завдань управління, забезпечуючи керівництво повною та достовірною інформацією про господарські процеси й зв'язки із зовнішнім середовищем. Вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення є умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, що спрямовані на реалізацію стратегії розвитку селищної ради та громадів цілому. Узагальнено підходи до формування обліково-аналітичного забезпечення в інформаційній системі селищної ради

Система управління та прийняття управлінських рішень за основними аспектами фінансово-господарської діяльності включає в себе елементи: облік, аналіз та контроль, які знаходяться в безперервній взаємодії, що зводиться до обміну інформаційними потоками. Розглянуто та систематизовано функції та розшифрування завдань обліку, контролю та аналізу фінансово-господарської діяльності ОМС які є елементами удосконалення фінансово-господарської діяльності, спрямовані на підвищення ефективності діяльності ОМС.

РОЗДІЛ 2

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

2.1. Принципи побудови облікової політики в територіальній громаді

Бухгалтерський облік в територіальних громадах необхідно розглядати комплексно в залежності від галузевої специфіки установ, які фінансуються з місцевого бюджету (апарат управління, освіта, культура і т.д). З метою уніфікації підходів до обліку виникає необхідність розробки документа який дозволив би скоординувати облікові процеси у межах установ ,які фінансуються з місцевого бюджету. таким документом на сьогодні є Положення про облікову політику та Наказ про організацію обліку.

Облікова політика визначає підходи до обліку в установі, а саме під обліковою політикою законодавство визначає «сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності» [30]. Облікова політика установи відображає загальні аспекти керівництва обліковим процесом з врахуванням єдиних принципів та методів щодо організації обліку та регламентується ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність» [42], НП(С)БОДС 101 «Подання фінансової звітності», НП(с)БОДС 125 «Зміни облікових оцінок та виправлення помилок»; Методичних рекомендацій щодо облікової політики суб'єкта державного сектору, затверджених наказом Мінфіну від 23.01.2015 № 11. Зазначені документи визначають у якій формі установи впроваджують облікову політику.

При розробці облікової політики в селищній раді доцільно визначити її вплив на якість інформації щодо діяльності установ за такою структурою:

- визначення сутності облікової політики, її значення та необхідності застосування у межах головного розпорядника бюджетних коштів – селищної ради;

- визначення структури облікової політики та її критичний аналіз;
- дослідження впливу облікової політики на формування інформації про фінансово-господарську діяльність селищної ради як головного розпорядника коштів та підпорядкованих установ як розпорядників коштів нижчого рівня.

Розробка облікової політики селищної ради є процесом де потрібно здійснити:

1) оцінку факторів впливу, визначити нормативну базу, галузеву специфіку (освіта, культура, управління та ін.) та системи організації бухгалтерського обліку (організація бухгалтерської служби в установі або ж централізована бухгалтерія);

2) встановити перелік об'єктів облікової політики як позицій з організації та ведення бухгалтерського обліку;

3) ідентифікувати за обраними об'єктами з урахуванням галузевих особливостей діяльності відповідних елементів в тому числі і можливих методичних прийомів, способів та процедур;

4) документальне оформлення – розробка розпорядчого документа;

5) впровадження облікової політики та оцінка її адекватності умовам діяльності та контроль за її дотриманням у межах підвідомчих установ [4].

За вимогою НПСБОДС та методичних рекомендацій – облікова політика установи «визначається у розпорядчому документі, в якому мають бути встановлені методи оцінки, обліку, процедури, які має застосовувати СДСЕ та щодо яких нормативно-правовими актами з бухгалтерського обліку передбачено більше ніж один варіант. За умови одноваріантного підходу до методики, оцінки, обліку, то до такого розпорядчого документа такі позиції включати недоцільно» [30].

Таким чином, Наказ повинен відображати специфіку способів формування інформації про фінансове становище та фінансові результати діяльності установи (методичні способи ведення бухгалтерського обліку), яка розкривається щодо способів бухгалтерського обліку:

- варіанти яких передбачені нормативними документами з бухгалтерського обліку;
- перелік яких відсутній у нормативних актах ;
- принципи яких визначені бухгалтерським законодавством, а установа має особливості їх застосування враховуючи галузеві відмінності ;
- інших, ніж встановлені нормативними актами, але які дають можливість установі більш достовірно відобразити їх фінансовий стан та фінансові результати діяльності;
- варіанти яких обумовлені суперечностями та недосконалістю чинних нормативних актів з бухгалтерського обліку.

Процедура затвердження наказу про облікову політику бюджетної установи відбувається поетапно. На першому етапі проект складає головний бухгалтер селищної ради разом із додатками та необхідними розрахунками і подає на підписання керівником установи.

Положення про облікову політику формується з урахуванням: принципу послідовності, тобто з року в рік застосовується установою обрана політика (зміни вносяться у зв'язку зміною методичних підходів до обліку).

У селищній раді підходи до облікової політики повинні бути співставними для всіх установ, що фінансуються з місцевого бюджету.

Завдяки обліковій політиці відбуваються організація, регулювання та контроль бухгалтерського обліку установи як процесу, а саме: розробляється Робочий план рахунків, встановлюється графік документообігу, регулюються всі організаційні та методичні складові облікового процесу тощо. Крім цього, відображення господарських операцій становить здійснюється за правилами, встановленими обліковою політикою, яка виступає регулятором даного процесу. Тобто, організовується відповідний процес згідно з обліковою політикою, виконання якого відбувається в її межах і завдяки якому створюються умови для його контролю. Тому у процесі формування облікової політики в селищній раді доцільно розмежувати підходи щодо організації обліку в цілому за установами, що фінансуються з місцевого бюджету, а також селищної ради як

бюджетної установи. Організація обліку в установах громади повинна відповідати вимогам законодавства що регулює питання обліку та бюджетного законодавства (рис .2.1).

Рис. 2.1. Розділи облікової політики щодо організації обліку у селищній раді

Примітка. Узагальнено автором

Таким чином, щодо організації обліку селищній раді як головному розпоряднику бюджетних коштів доцільно визначити програмне забезпечення для ведення обліку для усіх установ, порядок призначення матеріально-відповідальних осіб, а також розробити робочий план рахунків, порядок документообороту із зазначенням термінів подання тих чи інших документів, та розробити форми документів єдині для усіх установ (за документами форми, яких не затверджені нормативно для прикладу це можуть бути форми подорожнього

листа службового легкового автомобіля (вони зараз не мають офіційного затвердження), акти на списання пального та ін.).

Як бюджетна установа селищна рада повинна в обліковій політиці розкрити питання узагальнені на рис. 2.2.

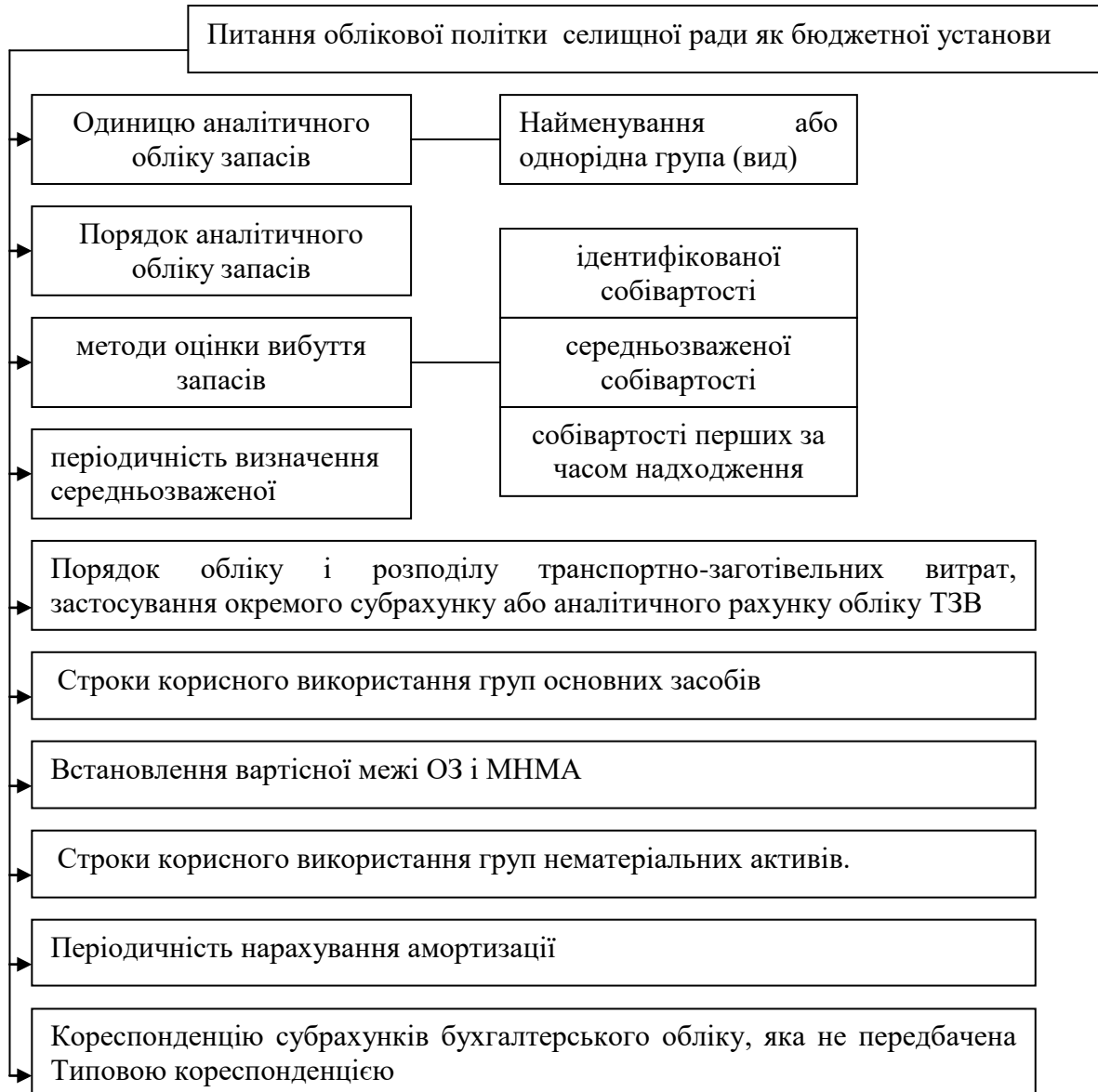

Рис. 2. 2. Обов'язкові складові облікової політики селищної ради як бюджетної установи

Примітка. Систематизовано автором за даними [30]

Обрані розпорядником бюджетних коштів облікові політики щодо кожного об'єкта має бути затверджений наказом керівника або іншим розпорядчим документом, та підлягає погодженню суб'єктом державного

сектора вищого рівня за відомчою підпорядкованістю саме на предмет дотримання вимог методології обліку.

З метою уніфікованих підходів в межах головного розпорядника коштів (Гусятинської селищної ради) доцільно встановити вимоги щодо забезпечення єдиного підходу до облікової політики, які б відповідав нормам бюджетного законодавства та будувався на принципі єдності бюджетної системи, який забезпечується, в тому числі і єдністю порядку ведення бухгалтерського обліку. Селищна рада як головний розпорядник коштів здійснює контроль за дотриманням вимог законодавства щодо ведення обліку, складення фінансової та бюджетної звітності шляхом створення служб внутрішнього контролю..

Необхідність розробки ефективної облікової політики в бюджетних установах об'єднаних територіальних громад, особливо в умовах їх утворення, визначаються завданнями, що ставляться як перед системою управління в цілому, так і перед організацією бухгалтерського обліку як інформаційної системи господарського суб'єкта.

Для цілей управління надання облікової інформації користувачам для прийняття ефективних управлінських рішень можливо лише за наявності виконання чітко ідентифікованих спеціальних облікових процедур, що базуються на розроблених загальних принципах. Тому вважаємо за доцільне для установ, що фінансуються з бюджету ТГ розробляти уніфіковану облікову політику із врахуванням галузевих відмінностей. Порядок та етапи формування облікової політики установ, що фінансуються з бюджету ТГ систематизовано на рис. 2.3.

Таким чином, формування облікової політики конкретної бюджетної установи у складі ОТГ здатне вирішити ще й задачу ефективного використання бюджетних коштів за рахунок зменшення витрат на збір, обробку, надання інформації та зменшення викривлення останньої. З цією метою вважаємо за доцільне у невеликих ОТГ, до яких і відноситься Гусятинська селищна рада за галузевою ознакою створити централізовані бухгалтерії – окремо для галузі культури, освіти та обслуговування апарату

управління та інших бюджетних програм. Концентрація облікової інформації й контрольних повноважень в єдиному центрі та наявність високоосвіченого облікового персоналу дозволять розробити облікову політику для підвідомчих установ із урахуванням їх особливостей.

Рис. 2.3. Процес формування облікової політики установ, що фінансуються з бюджету об'єднаної територіальної громади

Примітка. Систематизовано автором

З метою уніфікації обліку, також в процесі формування облікової політики доцільно:

- розробити Робочий план рахунків бухгалтерського обліку для кожної установи в межах ТГ (із врахуванням галузевих ознак, які найбільше проявляться у формування додаткових аналітичних рахунків для обліку доходів за джерелами фінансового забезпечення та розрахунків виплатами працівникам) із зазначенням усіх аналітичних рахунків щодо усіх видів діяльності, згрупувавши їх за напрямками;
- для кожної юридичної особи в рамках ОТГ окрім чинних форми фінансової та бюджетної звітності обумовити необхідність формування форм управлінської звітності, які будуть використані для проведення аналізу якості надання послуг та ефективності використання бюджетних коштів;
- упровадити диференційовану консолідовану звітність по ТГ, виокремлюючи результати соціально-економічної діяльності (в тому числі і підприємницької).

Таким чином, облікова політика є інструментом підвищення ефективності як самого обліку, так і використання коштів бюджету ТГ, тобто, діяльності конкретної установи або ж програми, за якою здійснюються видатки у межах повноважень. Це надасть можливість підвищити роль облікової політики бюджетної установи як елемента управління процесами господарювання, бо детально сформована, вона дає змогу керівництву аналізувати роботу установи, контролювати надходження доходів як загального так і спеціального фонду.

2.2. Облікове забезпечення реалізації повноважень органів місцевого самоврядування в контексті фінансової децентралізації

Провідною формою фінансового забезпечення установ ДСЕ виступає бюджетне фінансування, яке надається в безповоротному порядку грошових коштів із державного чи місцевого бюджету на витрати, пов'язані з здійсненням державних замовлень, державних програм, утримання установ і організацій ДСЕ.

Місцевий бюджет є фінансовою базою територіальної громади та вирішальним фактором регіонального розвитку. Ефективне функціонування органів місцевого самоврядування передбачає їх широку автономію (децентралізацію) в межах своєї компетенції, порядку її здійснення і необхідних для цього коштів.

Однак, з іншого боку, селищна рада як окрема юридична особи має власні надходження й видатки. Тому надходження та видатки селищної ради – це: у широкому розумінні – місцевий бюджет;, а у вузькому розмінні – це доходи й витрати місцевої ради, їх виконавчих органів як окремих юридичних осіб, які є бюджетними установами. Відповідно у Гусятинській селищній раді як в окремій бюджетній установі виокремлюються власні доходи та витрати, а також фінансова звітність. Однак усе це є частиною надходжень і видатків місцевого бюджету, яким управляє селищна рада.

Доходи й витрати, селищної ради як і у всіх бюджетних установ, плануються у кошторисі бюджетної установи, а потім відображаються: у бюджетній звітності (у Звіті про надходження та використання коштів загального фонду); у фінансовій звітності (у Звіті про фінансові результати бюджетної установи). Такі доходи й витрати є частиною місцевого бюджету, а селищна рада отримує асигнування з бюджету.

Фінансування з місцевого бюджету здійснюється за програмно-цільовим методом. Обсяг фінансування Гусятинської селищної ради визначається за такими основними програмами: 0110150 «Організаційне, інформаційно-

аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності міської, селищної, сільської рад»; 0117540 «Реалізація заходів ,спрямованих на підвищення доступності до Інтернету у сільській місцевості» та ін.

У частині надходжень (доходів) у кошторисі указуються планові обсяги, які планується спрямувати на здійснення видатків бюджету із загального та спеціального фондів. Гусятинська селищна рада, яка є об'єктом дослідження складає на поточний рік кошториси у розрізі Кодів програмної класифікації видатків, тобто програм, які фінансуються з місцевого бюджету. Інформація фінансування Гусятинської селищної ради у табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Фінансування Гусятинської селищної ради у 2021 році у розрізі
бюджетних програм

		Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
1.	0110150 «Організац., інформац.-аналітичне та матеріально-технічне забезпеч. діяльності міської, селищної, сільської рад»;	14135798	0	14135798
2.	0117540 «Реалізація заходів, спрямованих на підвищення доступності до Інтернету у сільській місцевості»	104000	0	104000
3.	0112144 «Централізовані заходи з лікування хворих на цукровий діабет»	388900	0	388900
4.	0113242 «Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення»	350000	0	350000
5.	0117693 «Інші заходи, пов'язані з економічною діяльністю»	12600	0	12600
	Разом за програмами	14991298	0	14991298

Примітка. Сформовано автором за даними:

<https://spending.gov.ua/new/disposers/04396391/reports?page=2>

Таким чином, як видно із табл. 2.1 загальний фонд у розрізі відомчої класифікації видатків 01 – Апарат (секретаріат) місцевої ради, складає 14991298 грн..

Необхідно відмітити, що надходження до спеціального фонду не планувалися, хоча доходи за другою групою власних надходжень (благодійні внески) у кошторисах не плануються, а зміни вносяться відповідно до їх оприбуткування. Обсяги надходжень до спецфонду розраховуються на підставі розрахунків за кожним видом надходжень (окрім благодійних внесків).

Найбільшу суми витрат у селищній раді становлять заплановані витрати на утримання апарату управління – у сумі 14135798 грн.

Основним плановим документом що визначає обсяг фінансового забезпечення програм згідно яких відбувається фінансування є кошторис, і планування показників у ньому здійснюється у розрізі загального та спеціального фонду. Планування спеціального фонду кошторису бюджетної установи здійснюється в одному і тому ж кошторисі, що й загального фонду, а їх облік ведеться за єдиним планом рахунків і на єдиному балансі. Основним нормативно-правовим актом, який регламентує порядок формування й затвердження кошторису, є Постанова КМУ від 28.02.2002 року № 228 (із змінами і доповненнями) «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ». Фінансове забезпечення діяльності густинської селищної ради є умовою виконання поставлених перед нею завдань.

Таким чином, до кошторису включаються планові показники за доходами у розрізі кожного джерела доходів та видатками на бюджетний період, тобто календарний рік. Формування дохідної частини спеціального фонду кошторису здійснюється на основі розрахунків доходів, які складаються за кожним джерелом доходів, що плануються на наступний рік, враховуючи рівень їх фактичного виконання за минулий рік. Формування кошторису здійснюється виходячи зі специфіки бюджетного процесу щодо визнання бюджетного періоду. Усі інші дії розпорядників бюджетних коштів (зокрема, складання розрахунків, бюджетних

запитів, плану державних закупівель, затвердження та виконання кошторисів, визначення його результатів) можуть здійснюватися в законний спосіб лише в межах цього періоду, із дотриманням у першу чергу вимог бюджетного законодавства.

Бюджетні асигнування займають значну частку у структурі фінансового забезпечення програм, за якими фінансуються певні заходи у селищній раді. Усі програми селищній раді фінансуються з місцевого бюджету. Тому саме правильне забезпечення організації обліку бюджетних асигнувань займає важливе місце в обліковій системі територіальної громади.

Для відображення доходів (бюджетних асигнувань) планом рахунків передбачений рахунок 7011 «Бюджетні асигнування» за кредитом якого показують надходження асигнувань. Для обліку зарахування коштів відкривають рахунок 23 «Грошові кошти на рахунках», а саме 2313 «Реєстарційні рахунки». Рахунок відкривають в органах ДКСУ та за дебетом якого відображають зарахування грошових коштів, а за кредитом відображають здійснені касові видатки (оплату зобов'язань). оскільки селищна рада як бюджетна установа отримує фінансування за п'ятьма бюджетними програмами (табл.2.1), то виникає необхідність відкриття 5 рахунків в органі ДКСУ. Відповідно кожному в обліку відкривають аналітичний рахунок

Для прикладу наведемо облік отримання бюджетного фінансування у селищній раді (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Відображення в обліку бюджетних асигнувань у Гусятинській селищній раді

	Зміст операції	Дебет	Кредит	
1.	Отримано бюджетні асигнування за КПКВ 0110150	2313.1	7011.1	60000
2.	Отримано бюджетні асигнування за КПКВ 0117540	2313.2	7011.1	50000
3.	Отримано бюджетні асигнування за КПКВ 0112144	2313.3	7011.3	5000
4.	Отримано бюджетні асигнування за КПКВ 0113242	2323.4	7011.4	10000

5.	Отримано бюджетні асигнування за КПКВ 0117693	2313.5	7011.5	10000
----	---	--------	--------	-------

Як свідчить інформація табл. 2.2. аналогічно за кожною програмою відкривають аналітичні рахунки до рахунка 7011 «Бюджетні асигнування», Така деталізація дозволить спростити формування Звіту про надходження та використання коштів загального фонду, який формується окремо за кожною програмою.

Залишку субрахунок 7011 не має, оскільки в кінці звітної періоду усі доходи списують на рахунок 5511 «Фінансовий результат виконання кошторису звітної періоду».

Схематично процес відображення в обліку доходів узагальнено на рис 2.4

Рис. 2.4. Відображення доходів селищної ради в обліку та звітності

Примітка. Узагальнено автором

Таким чином, облік доходів у селищній раді ведуть окремо у розрізі бюджетних програм за кодами програмної класифікації. Бюджетну звітність а саме «Звіт про надходження та використання коштів загального фонду ф. №

2м» [40] формують та подають до органу ДКСУ за кожною програмою. Фінансову звітність формують відповідно до НПСБОДС 124 «Доходи» у розрізі доходів від обмінних та необмінних операцій в цілому по установі.

2.3. Облікове забезпечення видатків територіальних громад

Одним із основних напрямків обліку в установах ДСЕ виступає облік видатків (витрат) відповідно до КЕКВ, за якими вони плануються у кошторисі.

Структура видатків за КПКВ 1050 Організаційне забезпечення діяльності селищної ради у розрізі КЕКВ (рис. 2.5)

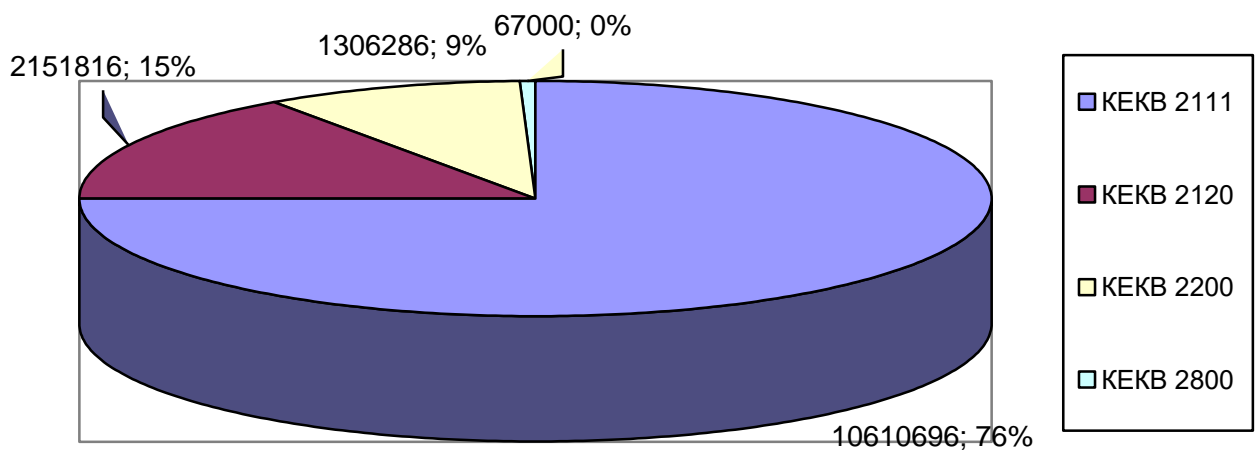

Рис. 2.5. Структура видатків Гусятинської селищної ради у розрізі КЕКВ за КПКВ «Організаційне забезпечення діяльності міської ради» у 2021 році

Примітка. Сформовано автором на основі бюджетної звітності

Таким чином, заробітна плата з нарахуваннями складає 91% усіх видатків на утримання апарату управління селищної ради, що є доволі високим показником. видатки на придбання матеріалів та послуг (в тому числі комунальних) становлять 9%.

У процесі нарахування та виплати заробітної плати працівникам ТГ необхідно враховувати, що:

- основною складовою заробітної плати посадових осіб є посадовий оклад, який залежить від категорії населеного пункту (залежить від кількості жителів в громаді);
- умови оплати праці посадових осіб визначаються виходячи з умов оплати праці відповідно до категорій державних службовців та схем посадових окладів;
- схеми посадових окладів для службовців апарату (секретаріату) ОМС та їх виконавчих органів;
- виплата надбавок, премій та інших доплат прописана у відповідних нормативних документах.

Згідно нормативних актів розкриваються такі схеми посадових окладів: схема посадових окладів працівників і спеціалістів апарату селищної ради та її виконавчих органів; схема посадових окладів керівних працівників і спеціалістів апарату селищної ради.

Нарахування заробітної плати працівникам ТГ, відбувається відповідно до постанови КМУ «Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів» від 09.03.2006 № 268» [53], зі змінами та доповненнями. Обов'язковою умовою є те, що в раді повинен формуватися штатний розпис.

Штатний розпис Гусятинської селищної ради на 2021 рік з посадовими окладами узагальнено у табл. 2.3

Таблиця 2.3

Штатний розпис Гусятинської селищної ради на 2021 рік

		Кількість штатних од.	Посадовий оклад	Фонд з/п на місяць
	Керівництво (разом)	15		157000
1	Селищний голова	1	12000	12000
2	Заступник з питань діяльності виконавчих органів	3	11000	33000
3	Секретар ради	1	11000	11000
4	Керуючий справами	1	11000	11000
5	Староста	9	10000	90000
	Загальний відділ	10		36209

1	Начальник відділу	1	6700	6700
2	Фахівець	2	4000	4000
3	Діловод	1	3600	3600
4	Водій	1	2797	2797
5	Завідувач господарством	1	4000	4000
6	прибиральник службових приміщень	1	2797	2797

продовження табл.2.3

7	сторож	3	2778	8334
	Відділ земельних ресурсів та комунального майна	13		58000
1	Начальник відділу	1	6700	6700
2	Головний спеціаліст по земельних питаннях	1	5100	5100
3	Головний спеціаліст	2	5100	10200
4	Спеціаліст 1 категорії	1	4800	4800
5	Спеціаліст	8	3900	31200
	Юридичний відділ	8		40600
1	начальник відділу	1	6700	6700
2	головний спеціаліст	1	5100	5100
3	головний спеціаліст з ведення реєстру територіальної громади	2	5100	10200
4	державний реєстратор	2	5300	10600
5	Фахівець з кадрової роботи	1	4000	4000
6	Зав військ-облік бюро	1	4000	4000
	Відділ бухгалтерського обліку та звітності	4		18700
1	начальник відділу - головний бухгалтер	1	6700	6700
2	бухгалтер	3	4000	12000

При нарахуванні заробітної плати посадових осіб ради значення мають доплати у вигляді надбавок до посадових окладів, а всі доплати і надбавки здійснюються за рішенням ради у межах затвердженого фонду оплати праці. Заробітна плата працівників формується із врахуванням посадового окладу, та доплат і надбавок: за ранг, спеціальне звання; за складність і напруженість; за роботу із секретними документами; за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників. Посадовим особам місцевого самоврядування встановлюється надбавка за вислугу років на державній службі. Ця надбавка встановлюється у процентах до посадового окладу з урахуванням доплати за

ранг у таких розмірах: « понад 3 роки – 10, понад 5 років – 15, понад 10 років – 20, понад 15 років – 25, понад 20 років – 30, понад 25 років – 40 відсотків» [53].

Умови, порядок та розміри преміювання працівників визначаються у Положенні про преміювання залежно від запланованих коштів на ці цілі. Тому в селищній раді доцільно розробити Положення про преміювання, реалізація якого буде стимулювати ефективне виконання завдань і функцій працівниками.

Слід зазначити, що у положенні про преміювання доцільно визначити перелік осіб (посад) працівників, на яких поширюється чинність преміальної системи, показники, умови та розмір преміювання щодо кожної категорії працівників. Преміювання працівників проводиться за рішенням керівника на підставі наказу. Працівники селищної ради можуть преміюватися щомісячно в розмірі 25 % місячного заробітку. Працівникам, що працювали неповний місяць премію нараховують за фактично відпрацьований час.

Премія за звітний період виплачується не пізніше місячного терміну після закінчення звітного періоду і оформляється наказом начальника управління. Повне, або часткове позбавлення премії проводиться в той розрахунковий період, в якому були допущені недоліки в роботі або порушення трудових дисципліни, і оформлення розпорядженням з обов'язковим зазначенням причин. Розмір премії конкретному працівнику визначається згідно з положенням про преміювання, залежно від особистого внеску працівника у кінцеві результати роботи. У положенні про преміювання визначається коло працівників, на яких поширюється його чинність, показники і умови преміювання щодо кожної категорії працівників (керівні працівники, спеціалісти, службовці, робітники), види премій (пов'язані з виконанням виробничих завдань і функцій, до ювілейних дат та професійних свят) тощо. Показники преміювання визначають не лише право на одержання премії, а її розмір. Положенням про преміювання може передбачатися можливість збільшення чи зменшення у встановлених межах окремим працівникам

розміру премії. Преміювання працівників здійснюється за рішенням керівника відповідного органу на підставі наказу.

Також введення військового стану має відбиток на оплату праці, в тому числі і для селищної ради. Керівнику установи до припинення чи скасування воєнного стану «в межах фонду заробітної плати, дозволено самостійно визначати розмір оплати часу простою працівників, але не «нижче від двох третин тарифної ставки встановленого працівникові тарифного розряду (посадового окладу)» [53]. (постанова КМУ від 07.03.2022 № 221).

Документальне оформлення здійснення видатків оформляється документами: документація щодо надходження та списання запасів, документи що підтверджують отримання послуг (в тому числі і комунальних), первинні документи з нарахування заробітної плати та стипендій.

Схематично процес відображення в обліку видатків узагальнено на рис 2.5.

Рис. 2.5. Відображення витрат селищної ради в обліку та звітності

Примітка. Узагальнено автором

Основними обліковими реєстрами є картки аналітичного обліку за видами видатків. «Картку аналітичного обліку касових видатків ведуть, згідно з КЕКВ за позиціями: касові видатки на початок місяця; усього за місяць; відшкодовано касових видатків за місяць; усього касових видатків з початку року» []. Записи в картку здійснюються щоденно на підставі виписок органів ДКСУ. Оформлену за підсумками місяця картку підписує виконавець та перевіряє головний бухгалтер. Картка аналітичного обліку фактичних видатків спеціального фонду ведеться в аналогічному порядку, однак записи в ній здійснюються на підставі даних меморіальних ордерів.

Окрім заробітної плати частка витрат на придбання матеріалів та послуг складає 9% за КЕКВ 2200 «Використання товарів та послуг», який у Гусятинській селищній раді має наступну структуру (рис. 2.6)

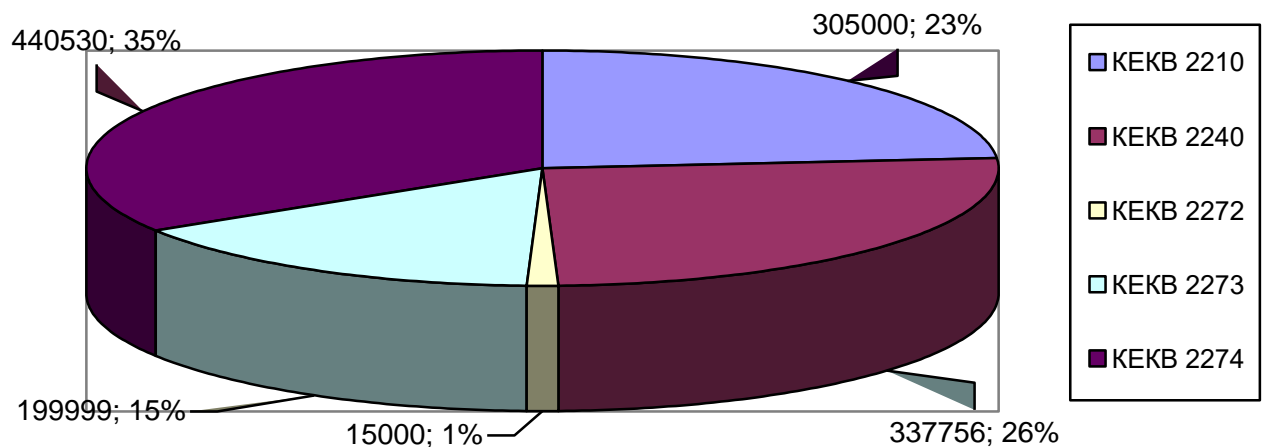

Рис. 2.6. Структура видатків на придбання матеріалів та послуг у 2021 році

Примітка. Сформовано автором на основі бюджетної звітності

Таким чином, найбільшу частку видатків в установі складають видатки за КЕКВ 2274 «Оплата природного газу» – 35%, видатки на оплату послуг (крім комунальних) КЕКВ 2240 – 26%, видатки на придбання матеріалів КЕКВ 2210 – 23%.

Облік видатків за рахунок отриманих бюджетних асигнувань ведуть на активних синтетичних рахунках та відповідних субрахунках: 801 «Витрати на виконання бюджетних програм» та 811 «Витрати на виготовлення

продукції (надання послуг, виконання робіт)» на яких за дебето акумулюють витрати, а за кредитом їх списують у дебет субрахунку № 55 «Фінансовий результат».

Бухгалтерські проведення з обліку видатків (витрат) за загальним фондом подано в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Основні бухгалтерські проведення з обліку видатків (витрат) у селищній раді

	Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума , грн.
1.	Нараховано заробітну плату за рахунок бюджетних асигнувань (КЕКВ 2110)	8011	6511	60000
2.	Нараховано ЄСВ на заробітну плату за рахунок бюджетних асигнувань (КЕКВ 2120)	8012	6311	50000
3.	Списано матеріали, придбані за рахунок бюджетних асигнувань на витрати установи (КЕКВ 2210)	8013	1517	5000
4.	Затверджено звіт про витрачені кошти (підзвітні суми) за рахунок бюджетних асигнувань (КЕКВ 2250)	8411	2116	10000
5.	Нараховано плату за комунальні послуги та енергоносії (КЕКВ 2270)	8013	6212	10000

Таким чином, облік видатків забезпечує своєчасність, повноту та достовірність облікової інформації про видатки установи з метою визначення результату діяльності (фінансового результату виконання кошторису) та відображення видатків у звітності.

Висновки до розділу 2

Для уніфікації підходів до раціонального та ефективного відображення результатів діяльності в обліку Гусятинської селищної ТГ визначено ключові аспекти організації комплексної системи обліку визначено умови, які вимагають застосування облікової політики та повинні бути прописані у

Положенні про облікову політику. Обґрунтовано, що при формуванні облікової політики ОТГ повинен забезпечитись єдиний підхід до облікової політики в межах головного розпорядника бюджетних коштів (Гусятинської селищної ради), що відповідає нормам бюджетного законодавства щодо підходів до визначення облікової політики та ролі головного розпорядника бюджетних коштів у цьому процесі. Тому доцільно для установ, що фінансуються з бюджету ТГ розробляти уніфіковану облікову політику із врахуванням галузевих відмінностей та програм, за якими фінансуються видатки.

Для облікового процесу територіальних громад специфічним є, те, що вони виступають і як розпорядники коштів (маючи статус бюджетної установи), і як власники бюджету. Як бюджетна установа, селищна рада фінансується за бюджетними програмами (а саме 5 програм). Виходячи з цього акцентовано увагу на особливостях відображення в обліку доходів у розрізі кожної бюджетної програми та особливістю формування бюджетної звітності за кожною з них.

З'ясовано що у кошотрисі за КПКВ 1050 видатки на заробітну плату з нарахуваннями складають 93% усіх видатків, тому детально досліджено нормативні документи, що регулюють процес нарахування оплати праці в ТГ. Чинна система диференційованих окладів немає достатньої адаптивності для своєчасного урахування здобутків фахівців. Для вирішення цих проблем запропоновано підхід до преміювання персоналу для посилення взаємозв'язку між результатами діяльності та матеріальним заохоченням.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ (СЕЛИЩНОЇ РАДИ)

3.1. Аналіз в системі управління територіальними громадами

Ефективність діяльності будь якого підприємства чи установи, незалежно від форми власності можна підвищити на основі використання стратегічного управління. Значення виробленої стратегії, що дозволяє виживати в умовах конкуренції територіальним громадам у довготерміновій перспективі надзвичайно велике. У умовах конкуренції і ситуації, що швидко змінюється, ТГ важливо не тільки зосереджувати увагу на внутрішньому стані справ, але й розробляти довготермінову стратегію, що дозволила встигати за змінами, що відбуваються у зовнішньому середовищі.

Для розроблення стратегій у довгостроковій перспективі необхідно прогнозувати тенденції щодо розвитку шансів і загроз, своєчасно складати стратегічний баланс під впливом факторів внутрішнього та зовнішнього середовища. Вперше складання стратегічного балансу було запропоновано науковцями Гарвардської школи бізнесу в 1965 р. та дістало назву SWOT-аналіз.

SWOT-аналіз потенціалу розвитку будь якого підприємства, або ж установи є зручним прийомом структурного опису його стратегічних характеристик. Оцінювання сильних та слабких властивостей стосовно можливостей і загроз зовнішнього середовища дає можливість визначити стратегічні перспективи та шляхи їх реалізації [3, с. 47].

Г. Кіндрацька характеризує SWOT-аналіз як «метод, який передбачає пошук можливостей і загроз, які містяться у зовнішньому середовищі підприємства; дослідження сильних і слабких сторін підприємства; визначення ланцюгових зв'язків між цими двома групами факторів» [10].

Метод SWOT аналізу також можна використати і для визначення сильних та слабких сторін діяльності об'єднаних територіальних громад, який дозволить виокремити основні чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, які співвідносяться як потенціал та реакція ОТГ відповідно до сигналу (впливу) зовнішнього середовища.

Сильні сторони громади забезпечують її прискорене просування до досягнення стратегічних цілей, у той час як слабкі сторони громади – обумовлюють гальмування в процесі руху до досягнення стратегічних цілей. Зовнішні можливості – це тенденції або події в зовнішньому середовищі, при правильній відповідній реакції на які громада може домогтися істотного просування до поставлених стратегічних цілей. Зовнішні загрози – це тенденції або події в зовнішньому середовищі, які під час відсутності відповідної реакції зі сторони громади можуть спричинити значне погіршення стану організації на шляху до виконання своїх планів.

На рис. 3.1 сформовано у матриці SWOT аналізу сильні та слабкі сторони Гусятинської громади, а також зовнішні можливості та зовнішні загрози.

Взаємозв'язок SWOT-аналізу та визначених стратегічних цілей є наступним: як підсумок формулювання узагальненого потенціалу громади та прогнозованих сигналів зовнішнього середовища (результати SWOT-аналізу) визначаються відповідні операційні цілі та завдання, що стосуються забезпечення ефективного реагування (впливу) селищної ради в цілому.

Аналіз виконання бюджету Гусятинської селищної ради дозволяє визначити, що з місцевого бюджету рада фінансується за бюджетними програмами. Виходячи з цього доцільно визначити теоретичні аспекти аналізу виконання бюджетних програм.

Сильні сторони громади	Слабкі сторони громади
<p>Курортні та лікувальні традиції Гусятин, а також лікарня, яка спеціалізується на лікуванні водою із місцевих джерел із документально підтвердженими ресурсами лікувальних вод.</p> <p>Наявність великих, документально підтверджених ресурсів мінеральних вод із рідкісними лікувальними властивостями.</p> <p>Розвинута промисловість - велика кількість малих і середніх фірм з меблевої галузі, виробництва мінеральної води, діючі велике підприємство металообробки та компресорно-розподільча станція газопроводу</p> <p>Розвинута торгівельна мережа кількість підприємств харчової галузі.</p> <p>Багате історичне минуле та мультикультуралізм, оригінальні історично-архітектурні ресурси).</p> <p>Цікаве урбаністичне планування старого центру Гусятин збереженими будинками-пам'ятками архітектури.</p> <p>Діяльність Гусятинського районного комунального краєзнавчого музею.</p> <p>Залізнична доступність Гусятин</p>	<p>Значна відстань до найважливіших економічних центрів Тернопільської області, сусідніх областей, найважливіших транспортних шляхів.</p> <p>Погана транспортна інфраструктура</p> <p>Низька купівельна спроможність жителів громади, що виливає з високого рівня безробіття, низьких заробітків та відсутності привабливих робочих місць.</p> <p>Занепад діяльності санаторіїв, які не є власністю громади та водолікарні та медичної інфраструктури, яка дозволяла би використовувати лікувальні води із місцевих джерел.</p> <p>Невеликий ареал земельних ділянок, які можна було б перетворити на інвестиційні майданчики.</p> <p>Поява нових соціально-економічних проблем, пов'язаних із еміграцією</p> <p>Низький рівень внутрішніх і закордонних інвестицій на території громади.</p> <p>Недостатність туристичної та відпочинкової інфраструктури – готелі, громадського харчування .</p> <p>Відсутність комерційного використання і деградація так званих «ставків» – старого русла Збруча у центральній частині Гусятин (понад 20 га).</p> <p>Невеликий природний приріст і сальдо міграції – демографічна стагнація і старіння суспільства.</p> <p>Поганий стан місцевих доріг).</p> <p>Відсутність технічної документації для більшості будинків та інфраструктури, які входять до складу комунального майна.</p> <p>Вузька та низька професійна кваліфікація частини жителів сучасному ринку праці</p>
Зовнішні можливості	
<p>Продовження реформи децентралізації та інших реформ в Україні.</p> <p>Збільшення фінансової та організаційної допомоги з боку держави та закордонних програм у сфері децентралізації .</p> <p>Зростання зацікавленості Україною з боку закордонних інвесторів</p> <p>Зростання дисципліни сплати податків</p> <p>Розвиток підприємницьких навиків серед молоді, популяризація ведення власного бізнесу (фірм)</p> <p>Завершення збройного конфлікту Співпраця самоврядування і приватного капіталу у сфері господарського використання туристичного потенціалу громади (санаторії, лікувальні води, природні переваги і пам'ятки тощо).</p> <p>Підвищення зацікавленості (оздоровчим) санаторним, культурним, краєзнавчим, спеціалізованим туризмом та сільським зеленим туризмом.</p>	<p>Зовнішні загрози</p> <p>Високий рівень «тіньової» економіки та корупції в Україні.</p> <p>Домінування в процесі регіонального розвитку вирішення соціальних завдань, а вже потім економічних.</p> <p>Збройний конфлікт України.</p> <p>Раптові соціально-економічні зміни шляхом пристосування місцевих економік до вільноринкових умов – неготовність частини місцевих громад до таких процесів.</p> <p>Демографічний спад в Україні та одночасна активізація процесу еміграції та розгортання програм працевлаштування українців в ЄС, Зростаюча конкуренція у сфері курортної (оздоровчої) та лікувальної пропозиції з боку сусіднього Сатанова.</p>

Рис. 3.1. Матриця SWOT-аналізу Гусятинської ТГ

У бюджетному процесі програмно-цільовий метод застосовується на рівні як державного бюджету так і місцевих бюджетів. Фінансування бюджетних програм обумовлює необхідність застосування уніфікованої методики аналізу використання бюджетних коштів, метою якого є: раціональне використання коштів; оперативне регулювання на відхилення фактичних результативних показників програми від запланованих; розробка та прийняття ефективних управлінських рішень; підвищення рівня прозорості ведення бухгалтерського обліку та аналізу діяльності СДСЕ. У вітчизняній практиці використовують чотири групи результативних показників: показники затрат; показники продукту; показники ефективності, показники якості.

Важливим при аналізі бюджетних програм є показник ефективності, який у залежності від завдань, виконання яких забезпечує реалізацію бюджетної програми, може визначатись як: «витрати ресурсів на одиницю показника продукту (економність); відношення максимальної кількості наданих послуг до визначеного обсягу фінансових ресурсів (продуктивність); досягнення визначеного результату (результативність)» [23]. Для прикладу проведемо аналіз виконання програми 1050 «Організаційне, інформаційно-аналітичне та технічне забезпечення діяльності ради» за 2021 рік (табл.3.1; 3.2)

Таблиця 3.1

Аналіз виконання програми 1050 «Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності ради» за 2021 рік

Затверджено у паспорті бюджетної програми			Касові видатки			Відхилення		
ЗФ	СФ	Усього	ЗФ	СФ	Усього	ЗФ	СФ	Усього
14135798	35000	14170798	13935765,23	28000	13963765,23	-200032,77	-7000	-207032,77

Примітка. Узагальнено автором

ЗФ – загальний фонд СФ – спеціальний фонд

Таким чином, спостерігається відхилення на суму -200032,77 грн. за загальним фондом та – 7000 грн. за спеціальним фондом. Відхилення виникли у зв'язку з економним та раціональним використанням бюджетних коштів.

Таким чином за бюджетною програмою заплановано видатків за загальним фондом у сумі 14135798 грн., при цьому касові видатки складають 13935765,23 грн.; за спеціальним фондом заплановано 35000 грн., касові видатки – 28000 грн. На основі програми КПКВ 1050, а також штатного розпису, кошторису та даних обліку проведемо аналіз виконання бюджетної програми, дозволяє зробити такі висновки:

1. За показником «Затрати» – причини розбіжності між фактичними та затвердженими показниками пояснюються наявністю вільних вакансій.
2. За показниками «Продукту» : за кількістю звернень розбіжність пояснюється збільшенням кількості громадян; за кількістю відповідей розбіжність пояснюється, що частина листів була інформативного характеру і не потребували відповіді;
3. За показниками «Ефективності» – за кількістю виконаних листів на одного працюючого пояснюється тим, що у відповідності до збільшення кількості вхідної кореспонденції та наявності вільних вакансій збільшилось навантаження в середньому на одного працівника; за кількістю прийнятих нормативно-правових актів на одного працівника розбіжність пояснюється збільшенням кількості скликаних сесій; за показником витрат на утримання однієї штатної одиниці різниця пояснюється підвищенням мінімальної заробітної плати та посадових окладів та внаслідок того, що кількість задіяних працівників менша від запланованої, навантаження на одну штатну одиницю збільшилось, що призвело до збільшення витрат. У підсумку аналіз стану результативних показників свідчить, що завдання діяльності головного розпорядника – Гусятинської селищної ради виконано повністю. Незначні відхилення пояснюються наявністю вільних вакансій та тим, що певна кількість листів була інформативного характеру, відповідно до цього зменшився показник кількості прийнятих нормативно-правових актів.

Таблиця 3.2

Інформація про виконання результативних показників, що характеризують виконання бюджетної програми 1050 «Організаційне, інформаційно-аналітичне та матеріально-технічне забезпечення діяльності ради»

п/п	Показники	Одиниця виміру	Джерело інформації	Затверджено паспортом бюджетної програми на звітний період			Виконано за звітний період			Відхилення		
				Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом
1	Затрат											
	Кількість штатних одиниць	Од	Штатний розпис	54	0	54	52,7	0	52,7	-1,3	0	-1,3
	Кількість жінок		Табель обліку роб часу	38	0	38	27,5	0	27,5	-10,5	0	-10,5
	Кількість чоловіків		- // -	16	0	16	25,2		25,2	9,2		9,2
2	Продукту											
1.	Кількість отриманих листів, звернень, заяв, скарг	од	Журнал реєстрації вхідної кореспонденції	1600	0	1600	5002	0	5002	3402	0	3402
3	Ефективності											
1.	Кількість виконаних листів, звернень, скарг на одного працівника	од	Звіт та розрахунок	32	0	53	37,27	0	37,27	5,27	0	5,27
	Кількість прийнятих нормативно-правових актів	Од	Звіт та розрахунок	12	0	34	38,43	0	38,43	26,43	0	26,43
	Витрати на утримання однієї штатної одиниці	тис грн.	Звіт та розрахунок	236,3	0	236,3	240,85	0	240,85	4,55	0	4,55

За підсумками звітнього року основна мета та завдання бюджетної програми виконані в повному обсязі. Завдяки цільовому використанню коштів працівники апарату Гусятинської селищної ради мали змогу належним чином виконувати покладені на них посадові обов'язки, а селищна рада утримувати приміщення адмінбудинку, оплачувати комунальні послуги та інші послуги.

3.2. Аналіз доходів та видатків в процесі діяльності територіальної громади

Впровадження системи аналізу діяльності установ державного сектору які фінансуються з місцевого бюджету дозволить забезпечити комплексний підхід до формування бюджету та дозволить визначити проблемні аспекти в діяльності таких установ. Завдання такого аналізу узагальнено на рис. 3.2.

Рис. 3.2. Завдання щодо впровадження аналізу діяльності бюджетних установ ТГ

Примітка. Систематизовано автором

Впровадження системи аналізу діяльності бюджетних установ, що фінансуються з місцевого бюджету дозволить уніфікувати показники для проведення аналізу.

Важливе значення у процесі аналізу має дослідження структури доходів та витрат установи. Аналіз доходів та витрат доцільно проводити у розрізі:

- доходів отриманих за бюджетними програмами та здійснених витрат (на основі Звіту про виконання паспорту бюджетної програми);
- отриманих доходів та здійснених видатків у розрізі загального та спеціального фондів (на основі бюджетної звітності);
- у розрізі доходів та витрат від обмінних та необмінних операцій.

Дослідження структури доходів Гусятинської селищної ради у розрізі програм та відповідно кошторисів систематизуємо у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Структура джерел доходів Гусятинської селищної ради за 2021 рік, грн. (у розрізі бюджетних програм)

Вид джерела	За кошторисом (планом)		Фактично		Відхил від плану	Виконання плану, %
	сума	%	сума	%		
0110150 «Організац., інформац.-аналітичне та матеріально-технічне забезпеч. діяльн., селищної, рад»;	14135798	94%	13935765,23	94,25	-200032,77	98,58
0117540 «Реалізація заходів, спрямов. на підвищ. доступності до Інтернету у сільськ. місцевості»	104000	0,06	100000	0,67	-4000	96,15
0112144 «Централіз. заходи з лікування хворих на цукр. діабет	388900	2,59	388896,97	2,63	-3,03	99
0113242 «Інші заходи у сфері соціального захисту і соц. забезпеч.»	350000	2,33	347828	2,35	-2172,0	99,37
0117693 «Ін. заходи, пов'язані з економ. діяльністю»	12600	0,08	12600	0	0	100
Разом за програмами	14991298	100	14785090,2	100	-206207,8	98,6

Примітка. Узагальнено автором самостійно

Дані табл.3.3 показують, що план по доходах загального фонду у 2021 році за усіма програмами, які фінансуються у Гусятинській селищній раді році складав 14991298 грн., фактично обсяг надходжень за усіма програмами і кошторисами склав 14785090,2 грн. та виконаний на 98,6 %.

За КПКВ 0100150 виконано на 98,58 %, за КПКВ. 0117540 виконано на 96,15%, за КПКВ 0112144 на 99%, за КПКВ 0113242 на 99,3, за 0117693 на 100%.

Як свідчить проведений аналіз в цілому фінансування затверджених бюджетних програм у Гусятинській селищній раді відбувалося згідно плану.

В процесі аналізу діяльності установи важливе значення має проведення аналізу витрат (видатків). За результатами проведеного аналізу можна оптимізувати видатки, визначити найбільш доцільні.

Суми видатків плануються у кошторисах у розрізі КЕКВ та мають цільове спрямуванням. Для прикладу заплановані видатки на заробітну плату повинні бути на неї бути використані, видатки заплановані на придбання матеріалів також використовуються лише за цільовим спрямуванням.

Тому у процесі аналізу видатків доцільно їх проаналізувати та виявити відхилення фактичної суми видатків від запланованих у кошторисі, а також визначити фактори, які впливають на ці відхилення. Також з метою їх оптимізації доцільно провести аналіз структури видатків .

Аналізуючи видатки саме у Гусятинській селищній раді необхідно вивчити склад і структуру видатків у розрізі бюджетних програм за КЕКВ. Для цього групують видатки як у розрізі програм та КЕКВ, також розподіляють їх на поточні та капітальні, визначають питому вагу у загальній сумі видатків. У процесі аналізу виконання Гусятинської селищної ради у частині видатків за загальним фондом за КПКВ 0100150 (на утримання апарату ради) за 2021 рік необхідно виявити відхилення планових показників та коштів які надійшли на покриття цих видатків у розрізі КЕКВ. (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

Аналіз видатків Гусятинської селищної ради за КПКВ 0100150
«Організаційне, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності ради» за
2021 рік

Стаття видатків	КЕКВ	За кошторисом		Фактично		Викона- ння плану,%
		Сума, грн.	Питом а вага, %	Сума, грн.	Питома вага, %	Сума, грн.
Заробітна плата	2111	10610696	75,06	10553580,24	75,06	99,46
Нарахування на заробітну плату	2120	2151816	15,2	2139006,49	15,2	99,40
Предмети, матеріали, обладнання	2210	305000	2,15	304498,22	2,15	99,83
Оплата послуг (крім комун.)	2240	337756	2,38	317131,62	2,38	93,89
Видатки на відрядження	2250	6000	0,04	1674,9	0,04	27
Оплата комунальних послуг	2270	657530	4,65	561732,55	4,65	85,43
Інші поточні видатки	2800	67000	0,04	58141,21	0,04	86,7
Разом		14135798	100	13935765,23	100	98,58

Примітка. Узагальнено автором самостійно

З даних табл. 3.5 видно, за КПКВ 0100150 «Організаційне, інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності селищної ради» заплановані видатки здійснені на 98,58%. Аналіз показує, що усі видатки частково не профінансовані повністю відповідно до планових показників. найменше профінансовані видатки на відрядження – 27% від плану та видатки на комунальні послуги на 85,43%, що пояснюється економією коштів та ресурсів у процесі діяльності. Загалом кошторис не виконаний на суму 13935765,23 грн., при цьому плановий показник 14135798 грн. Таким чином, основою аналізу видатків є планові показники у розрізі КЕКВ, надходження коштів на реєстраційні рахунки в ДКСУ та касові видатки.

Аналіз ф. № 2 дозволить визначити обсяги видатків бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією у Гусятинській селищній раді за 2021 рік у порівнянні з 2020 роком (табл. 3.5)

Таблиця 3.5

Аналіз видатків бюджету (кошторису) за функціональною класифікацією у Гусятинській селищній раді за 2021 рік

	Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення
1.	Загальнодержавні функції	12161522	14500986	+2339464
3.	Економічна діяльність	138765	234073	+115308
3.	Охорона здоров'я	0	388897	+388897
7.	Соціальний захист та соц. забезпечення	236288	347828	+111540
	Разом	12536575	15471784	+2935209

Дані табл. 3.5 свідчать, що загалом видатки за загальнодержавними функціями у 2021 році у порівнянні з 2020 роком збільшились на 2339464 грн., видатки на економічну діяльність збільшились у 2021 році на суму 115308 грн., та на соціальний захист збільшились на 111540 грн. У 2021 році селищна рада мала затверджену програму пов'язану із охороною здоров'я, а саме на заходи з лікування хворих на цукровий діабет у сумі 388897 грн.

Відповідно аналіз Звіту про фінансові результати за 2021 рік дозволить порівняти показники доходів та витрат установи у розрізі обмінних та необмінних операцій (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Аналіз доходів та витрат у розрізі обмінних та необмінних операцій за 2021 рік у Гусятинській селищній раді

Показники	2020 рік	2021 рік	Відхилення
<i>Доходи</i>			
<i>Доходи від обмінних операцій</i>			
Бюджетні асигнування	7843218	14886042	+7042824
Усього доходи від обмінних операцій	7843218	14886042	+7042824
<i>Доходи від необмінних операцій</i>			
Трансферти	4040187	0	- 4040187

продовження табл. 3.6

Ін. доходи від необмінних операцій	42953	0	- 42953
Усього доходів від необмінних операцій	4083140	0	- 4083140
Усього доходів	11926358	14886042	+2959684
<i>Витрати</i>			
Витрати на виконання бюджетних програм	8221544	14751640	+6530096
Ін. витрати за обмінними операціями	5034	314175	+309141
Усього витрат за обмінними операціями	8226578	15065815	+6839237
Витрати за необмінними операціями			
Трансферти	4040187	0	-4040187
Ін. витрати за необмінними операціями	269810	405969	+136159
Всього витрати за необмінними операціями	4309997	405969	-3904028
Усього витрат	12536575	15471784	+2935209
Профіцит/дефіцит за звітний період	-610217	-585742	x

Примітка. Розраховано на основі ф. № 2 Звіту про фінансові результати Гусятинської селищної ради

Таким чином, у 2021 році Гусятинська селищна рада одержала доходів від обмінних операцій (доходи бюджетних асигнувань) у сумі 14886042 грн., що на 7042824 більше, ніж у 2020 році. витрати за обмінними операціями (на виконання бюджетних програм) у 2021 році склали – 14751640 грн., що на 6530096 грн. більше, ніж у 2020 році. Необмінні операції як по доходах так і по видатках у 2021 році не здійснювалися. Трансферти у 2021 році селищною радою не здійснювалися, що пояснюється зміною міжбюджетних відносин. Благодійні внески, гранти, в тому числі міжнародні у 2021 році селищна рада не отримувала.

Наступним моментом, на який доцільно звернути увагу під час аналізу є витрати за елементами, які відображаються у фінансовій звітності відповідно до НПСБОДС. Інформація ф. № 2 Звіту про фінансові результати також дозволяє визначити структуру витрат селищної ради за елементами (рис. 3.3.).

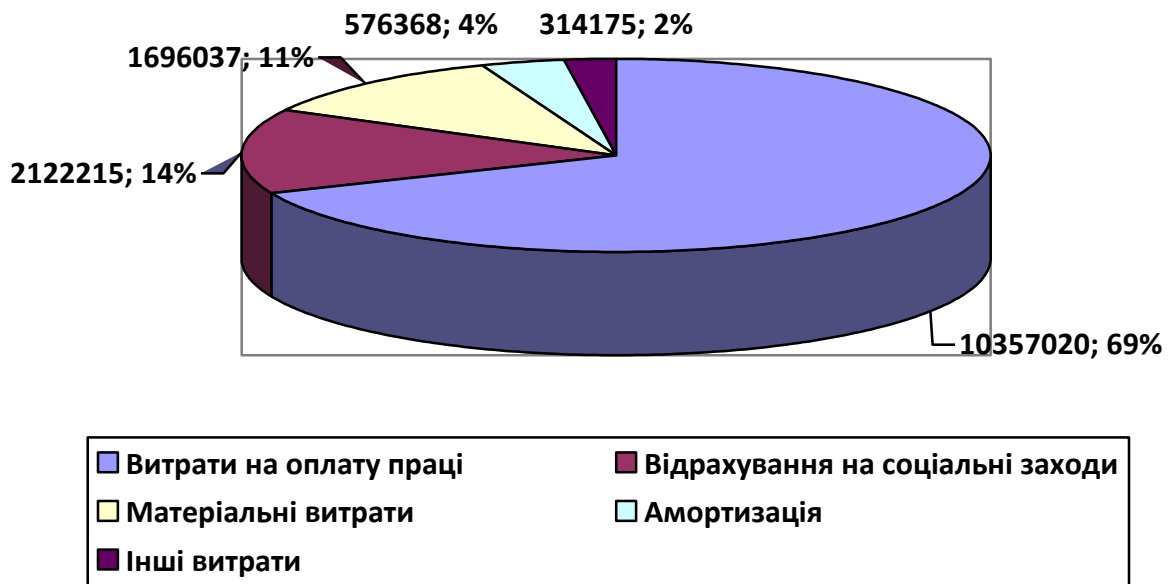

Рис. 3.3. Структура витрат за елементами у Гусятинській селищній раді за 2021 рік

Примітка. Узагальнено за даними ф. № 2дс Звіт про фінансові результати Гусятинської селищної ради

Аналіз витрат Гусятинської селищної ради за елементами показує, що заробітна плата складає 69% у структурі витрат, нарахування на неї 14 %, матеріальні витрати становлять 11%, інші витрати – 2%, амортизація – 4 %.

Таким чином, необхідність здійснення аналізу доходів та видатків (витрат) визначається потребами як керівництва громади так бухгалтерських служб в аналітичній інформації у процесі управління та формування для прикладу планових показників на наступні бюджетні періоди.

Загалом діяльність селищної ради підпадає під ознаки неприбутковості – сама рада як юридична особа є неприбутковою установою, що має відбиток на системі її обліково-аналітичного забезпечення діяльності. Проведення аналізу дозволить виявляти можливі резерви для покращення фінансового забезпечення установ та програм, що фінансуються з місцевого бюджету.

Висновки до розділу 3

Обґрунтовано доцільність використання метод SWOT аналізу для визначення сильних та слабких сторін діяльності територіальних громад, який дозволить виокремити основні чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, які співвідносяться як потенціал та реакцію ТГ відповідно до сигналу (впливу) зовнішнього середовища. Відповідно сформовано у матриці SWOT аналізу сильні та слабкі сторони Гусятинської ТГ, а також зовнішні можливості та зовнішні загрози.

Встановлено, що аналіз бюджетних програм здійснюється з метою: раціонального використання коштів бюджету; забезпечення оперативного виявлення і усунення факторів, які впливають на відхилення фактичних результативних показників програми від запланованих; розробки ефективних управлінських рішень, спрямованих на вчасну і якісну реалізацію завдань програми; підвищення рівня прозорості ведення обліку, контролю та аналізу діяльності СДСЕ. З метою удосконалення аналізу діяльності бюджетних установ Гусятинської селищної ради (ОТГ) необхідно забезпечити комплексне проведення аналізу досягнення результативних показників та дотримання бюджетної дисципліни усіх бюджетних установ за однаковою методикою.

На прикладі об'єкта дослідження – Гусятинської селищної ради проведено аналіз доходів та видатків, який доцільно проводити з метою узагальнення даних про раціональне використання бюджетних коштів, виявлення відхилень між планом та фактичними показниками доходів та видатків та дозволить приймати відповідні управлінські рішення. процесі аналізу має дослідження структури доходів та витрат установи. Аналіз доходів та витрат проведено у розрізі:

- доходів отриманих за бюджетними програмами та здійснених витрат (на основі Звіту про виконання паспорту бюджетної програми);
- отриманих доходів та здійснених видатків у розрізі загального та спеціального фондів (на основі бюджетної звітності);
- у розрізі доходів та витрат від обмінних та необмінних операцій.

ВИСНОВКИ

В результаті проведеного дослідження обліково-аналітичного забезпечення діяльності установ державного сектору (Гусятинської селищної ради) отримано наступні висновки.

1. Органи місцевого самоврядування – територіальна громада (селищна рада) є юридичною особою, яка наділена власними повноваженнями відповідно до ЗУ «Про місцеве самоврядування» та «Добровільне об'єднання громадян», в межах яких діє самостійно та несе відповідальність за свою діяльність.

2. Поєднання даних обліку та аналізу дасть можливість сформувати надійне обліково-аналітичне забезпечення, яке виступає як компонент інформаційного забезпечення управління громадою, сприятиме розв'язуванню функціональних завдань управління, а також забезпечуватиме керівництво достовірною та повною інформацією про господарські процеси й зв'язки із зовнішнім середовищем. Вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення – є необхідною умовою прийняття обґрунтованих управлінських рішень, які спрямовані на реалізацію стратегії розвитку селищної ради та громади. Узагальнено підходи до формування обліково-аналітичного забезпечення в інформаційній системі селищної ради

3. Система управління та прийняття управлінських рішень за основними аспектами фінансово-господарської діяльності включає в себе елементи: облік, аналіз та контроль, які знаходяться в безперервній взаємодії, що зводиться до обміну інформаційними потоками. Розглянуто та систематизовано функції та розшифрування завдань обліку, контролю та аналізу фінансово-господарської діяльності ОМС які є елементами удосконалення фінансово-господарської діяльності, спрямовані на підвищення ефективності діяльності ОМС.

4. Для уніфікації підходів до раціонального та ефективного відображення результатів діяльності в обліку Гусятинської селищної ради визначено ключові аспекти організації комплексної системи обліку визначено умови, які вимагають застосування облікової політики та повинні бути прописані у

Положенні про облікову політику. Обґрунтовано, що при формуванні облікової політики ОТГ повинен забезпечитись єдиний підхід до облікової політики в межах головного розпорядника бюджетних коштів (Гусятинської селищної ради), що відповідає нормам бюджетного законодавства щодо підходів до визначення облікової політики та ролі головного розпорядника бюджетних коштів у цьому процесі.

5. Для облікового процесу територіальних громад специфічним є, те, що вони виступають і як розпорядники коштів (маючи статус бюджетної установи), і як власники бюджету. Як бюджетна установа, селищна рада фінансується за бюджетними програмами (а саме 5 програм). Виходячи з цього акцентовано увагу на особливостях відображення в обліку доходів у розрізі кожної бюджетної програми та особливістю формування бюджетної звітності за кожною з них.

6. З'ясовано що у кошотрисі за КПКВ 1050 видатки на заробітну плату з нарахуваннями складають 93% усіх видатків, тому детально досліджено нормативні документи, що регулюють процес нарахування оплати праці в ТГ. Чинна система диференційованих окладів немає достатньої адаптивності для своєчасного урахування здобутків фахівців. Для вирішення цих проблем запропоновано підхід до преміювання персоналу для посилення взаємозв'язку між результатами діяльності та матеріальним заохоченням.

7. Обґрунтовано доцільність використання метод SWOT аналізу для визначення сильних та слабких сторін діяльності територіальних громад, який дозволить виокремити основні чинники внутрішнього та зовнішнього середовища, які співвідносяться як потенціал та реакцію ТГ відповідно до сигналу (впливу) зовнішнього середовища. Відповідно сформовано у матриці SWOT аналізу сильні та слабкі сторони Гусятинської ТГ, а також зовнішні можливості та зовнішні загрози.

8. Встановлено, що аналіз бюджетних програм здійснюється з метою: раціонального використання коштів бюджету; забезпечення оперативного виявлення і усунення факторів, які впливають на відхилення фактичних

результативних показників програми від запланованих; розробки ефективних управлінських рішень, спрямованих на вчасну і якісну реалізацію завдань програми; підвищення рівня прозорості ведення обліку, контролю та аналізу діяльності СДСЕ. З метою удосконалення аналізу діяльності бюджетних установ Гусятинської селищної ради (ОТГ) необхідно забезпечити комплексне проведення аналізу досягнення результативних показників та дотримання бюджетної дисципліни усіх бюджетних установ за однаковою методикою.

9. На прикладі об'єкта дослідження – Гусятинської селищної ради проведено аналіз доходів та видатків, який доцільно проводити з метою узагальнення даних про раціональне використання бюджетних коштів, виявлення відхилень між планом та фактичними показниками доходів та видатків та дозволить приймати відповідні управлінські рішення. процесі аналізу має дослідження структури доходів та витрат установи. Аналіз доходів та витрат проведено у розрізі:

- доходів отриманих за бюджетними програмами та здійснених витрат (на основі Звіту про виконання паспорту бюджетної програми);
- отриманих доходів та здійснених видатків у розрізі загального та спеціального фондів (на основі бюджетної звітності);
- у розрізі доходів та витрат від обмінних та необмінних операцій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бабінова О.О. Критерії оцінки ефективності діяльності органів місцевого самоврядування: світовий досвід та Україна. *Стратегічні пріоритети*. 2007. № 2 (3). С. 73-78.
2. Болюх М. А. Заросило А. П. Аналіз фінансово-господарської діяльності бюджетних установ : навч. посібник. М-во освіти і науки України, Держ. вищ. навч. заклад «Київський нац. екон. ун-т ім. В. Гетьмана». К. : КНЕУ, 2008. 344 с.
3. Берданова О. В., Вакуленко В. М., Гринчук Н. М., Колтун В. С., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Управління розвитком об'єднаних територіальних громад на засадах громад-ської участі: навч. посіб. К. : 2017. 129 с
4. Борисова Н.В. Реформування бухгалтерського обліку в державному секторі: реалії та конструктивні перспективи. Менеджмент. 2010. №13. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ Menedzhment/2010_13/ borisova.htm.
5. Бухгалтерський облік і контроль у контексті Бюджетного кодексу України: навч. посіб. К. : ДННУ«Акад. фін. управління», 2012. 940 с.
6. Бюджетний кодекс України URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2456-17>.
7. Бюджетні установи: бухгалтерський облік та оподаткування. Навч. посібник. За ред.. В.І.Лемішовського. 3-є вид., доп. і перероб. Львів: “Інтелект захід”, 2008. 1120 с.
8. Заросило А.П., Литвин Ю.О. Аналіз виконання кошторису га утримання установи. *Фінанси, облік і аудит: Зб. наук. Праць*. К.: КНЕУ, 2004. Вип..4. 319 с.
9. Іжа М.М., Маєв А.П. Публічне врядування в Україні: стан, виклики та перспективи розвитку. *Утворення спроможних територіальних громад європейський досвід для України : матеріали щорічн. Всеукр. наук.практ.конф.*, м. Київ, 25 травня 2018 р. Київ : НАДУ, 2018. С. 6–8.

10. Кіндрацька Г.І. Стратегічний менеджмент : навч. посіб. К. : Знання, 2006. 366 с.
11. Конституція України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
12. Концепція розвитку державного внутрішнього фінансового контролю на період до 2017 року: URL: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/83412>.
13. Кошинець М. І. Інституційні проблеми аудиту в органах судової влади /. *Економічний простір*. 2016. № 106. С. 135-144.
14. Кононенко О. Л. Організаційний механізм реалізації аналізу та контролю фінансової звітності бюджетних установ України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 188-191
15. Кухарева О.О., Корнєєв М. В. Форми фінансової автономії органів місцевого самоврядування у контексті реалізації взаємодії бюджетних концепцій . *Вісник Дніпропетровського ун-ту*. 2011. № 5. С.24-30.
16. Лебедевич С. І., Клим Н. М., Плекан М. В. Концепція облікового забезпечення оптимізації управління об'єднаними територіальними громадами України. *Економічний простір*. 2020. № (154). С. 224-230.
17. Лелеченко А. П., Васильєва О. І., Куйбіда В. С., Ткачук А. Ф. Місцеве самоврядування в умовах децентралізації повноважень: навч. посіб. К. : 2017. 110 с
18. Лиско Н.А. Метод нарахування доходів і витрат в умовах реформування бухгалтерського обліку в державному секторі України. *Ефективна економіка*. 2012. №12 URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1647>.
19. Ловінська Л.Г. Уніфікація термінології бухгалтерського обліку – передумова створення національної системи бухгалтерського обліку в Україні . *Фінанси України*. 2006. №8. С. 33-40
20. Лучко М.Р. Зорій Н.М., Хорунжак Н.М Контроль в державному секторі економіки: навчальний посібник Тернопіль: Економічна думка, 2015. 215 с.

21. Лучко М.Р., Сисюк С.В. Розрахунки та зобов'язання суб'єктів державного сектору. *Економіка і управління*. 2018. № 2(78). С. 125-135
22. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_020_7
23. Методичні рекомендації щодо здійснення оцінки ефективності бюджетних програм : Наказ Міністерства фінансів України 17.05.2011 N 608 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0608201-11/stru#Stru>
24. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку у державному секторі 1 (МСБОДС 1) Подання фінансових звітів URL: http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=80965&cat_id=83024.
25. МСБОДС 23 «Дохід від необмінних операцій» URL:: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80967&cat_id=80024.
26. МСБОДС 9 «Дохід від операцій обміну» URL:: http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=80967&cat_id=80024.
27. Момот Л.В. Основні напрями модернізації обліку бюджетних установ у сучасних умовах господарювання. *Регіональна економіка та управління*. 2014. №3. С. 111-114.
28. Момот Л. В. Юзковець Л.В. Модернізація бухгалтерського обліку в державному секторі. *Проблеми сталого розвитку національних економік*. 2013. №5. С. 426-431.
29. Назарова К.О. Кумченко Т.А. Аналіз діяльності бюджетних установ: навч. посіб. Київський національний торговельно-економічний ун-т К. : КНТЕУ 2006. 208 с.
30. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі економіки 101 «Подання фінансової звітності». Затверджено наказом Міністерства фінансів України 28.12.2009 р. № 1541
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі економіки 124 «Доходи». Затверджено наказом Міністерства фінансів України 24.12.2010 р. № 1629

32. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі економіки 135 «Витрати». Затверджено наказом Міністерства фінансів України 24.12.2010 р. № 1629
33. Нестеренко А.С. Місцеві бюджети у фінансовій системі держави Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2014. Вип. 24, т.3. С. 90-93.
34. Ніколаєва О.М., Маглаперідзе А.С. Місцеві фінанси. Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2013. 354 с.
35. . Олійничук В.М. Особливості реалізації облікової політики у фінансовій звітності. *Інноваційна економіка*. № 3 2012. С. 132–140.
36. Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів. Постанова КМУ від 12 грудня 2018 р. № 1062. Режим доступу. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF?lang=ru>
37. Павлов Л. М. Ефективність системи органів державного управління: поняття, умови та критерії оцінки. *Наук. вісн. Нац. академії внутрішніх справ України*. К. : НАВСУ. 2003. № 1. С. 217-223.
38. Петренко В., Прокопенко О Ефективність роботи органів місцевого самоврядування сільських громад *Аспекти самоврядування*. 2006. № 5. С. 36-39.
39. Петришина Н. В. Державний сектор в економіці України: теоретичні та організаційні засади. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 6. URL: <http://eco-science.net/archive2008/79--684.html>.
40. Подання фінансової звітності : Положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 101 затверджено наказом Міністерства фінансів України від 28.12.2009 р. № 1541 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0103-10>.
41. Практичний посібник з питань формування спроможних територіальних громад. за заг. ред. : С. М. Серьогіна. Дніпро : ДРІДУ НАДУ, 2018. 164 с.
42. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996-XIV URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

43. Про затвердження Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2013 р. № 1203. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14>.
44. Про затвердження Порядку складання фінансової та бюджетної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів: Наказ Міністерства фінансів України № 44 від 24.01.2012 URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0196-12>
45. Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ : Постанова Кабінету Міністрів України № 228 від 28.02.2002 р. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=228-2002-%EF>.
46. Про схвалення Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 року: розпорядження КМУ від 20.06.2018 № № 437-р URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/437-2018-%D1%80>
47. Про затвердження Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи : Постанова Кабінету Міністрів України № 59 від 09.01.2013 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/59-2011-%D0%BF>.
48. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>.
49. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 07.06.2001 р. (із змінами від 01.05.2016 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>.
50. Про співпрацю територіальних громад : Закон України від 17.06.2014 № 1508-VII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1508-18#Text>
51. Про добровільне об'єднання територіальних громад : Закон України від 14.05.2020 № 157-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
52. Проект Закону про службу в органах місцевого самоврядування URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=42274.
53. Про упорядкування структури та умов оплати праці працівників апарату

органів виконавчої влади, органів прокуратури, судів та інших органів» від 09.03.2006 № 268, зі змінами та доповненнями, які внесені постановою «Про внесення змін у додатки до постанови Кабінету Міністрів України від 9 березня 2006 р. № 268» від 19.06.2019 № 525 URL: zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-19.

54. Подлужна Н.О., Єна Л.С., Трансформація організації оплати праці персоналу органів місцевого самоврядування України на основі адаптації досвіду розвинених країн світ. *Економіка і організація управління*. 2018 . № 4 (32) С. 75-85

55. Радченко О. Д. Формування державної політики бюджетної підтримки сільських територій. *Вісник Львівської комерційної академії*. 2012. №3. С. 164-168.

56. Свірко С.В, Кондратюк І.О., Дорошенко О.О, Старченко Н. М. Бухгалтерський облік і контроль у контексті Бюджетного кодексу України: навч. посіб. К. : ДННУ«Акад. фін. управління», 2012. 940 с.

57. Сисюк С. В. Проблеми й перспективи вдосконалення організації обліку в Україні: теоретико-прикладні аспекти і міжнародні вимоги. *Бізнес Інформ*. 2016. №9. С. 218–223.

58. Сисюк С.В., Бенько І.Д. Бухгалтерська служба органів місцевого самоврядування: вимоги, особливості створення та функціонування. *Збірн. наук. праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. Вип. 36 . Черкаси: ЧДТУ, 2014. С. 91-98.

59. Сисюк С.В. Облік грошових коштів у сільських радах в умовах казначейського виконання місцевих бюджетів. *Вісник Львівської комерційної академії*. Львів : Видавництво львівської комерційної академії, 2011. Вип. 35 С. 115-120.

60. Сисюк С.В. Проблеми фінансового забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування. *Фінансова сфера та роль у зростанні конкурентних переваг національних економік Матеріали міжнар. наук.-практ. конф.* Ірпінь. 2009. С. 26-28.

61. Сисюк С.В. Теоретичні аспекти організації обліку в органах місцевого самоврядування. *Розвиток фінансових ринків та інститутів в умовах міжнародної інтеграції: Матеріали між нар. наук.-практ. конф.* Полтава: ПолтНТУ, 2009. – С.90-92.
62. Сисюк С.В. Проблеми здійснення аудиту ефективності використання бюджетних коштів. *Галицький економічний вісник. Науковий журнал.* 2005. №1. С.133-138
63. Сисюк С.В. Зорій Н.М. Державний нагляд за фінансово-господарською діяльністю бюджетних установ шляхом контролю ризиків. *Економіка і регіон Науковий журнал*, № 1 (23), 2011. С.193 – 196
64. Сисюк С.В. Прагматика нормативного та організаційно-облікового забезпечення публічних закупівель. *Інноваційна економіка.* 2018.№ 7-8 (76). С. 123 – 133
65. Сисюк С.В. Організаційні проблеми реформування обліку в умовах євроінтеграції. Облік, аналіз та аудит у контексті Європейської інтеграції України: монографія. за заг. ред. М.С.Пашкевич; Нац.гірн. ун-т. Дніпропетровськ: НГУ, 2015 . С.195 – 210.
66. Сисюк С.В. Організаційні аспекти обліку благодійної допомоги у бюджетних установах. *Вісник Львівської комерційної академії.* Львів : Видавництво львівської комерційної академії, 2014. Вип. 44 С. 51 –56
67. Сисюк С., Хорунжак Н. Архітектоніка механізму фінансування освіти в сучасних умовах і шляхи рішення проблеми його альтернатив в обліку. *Економічний аналіз.* 2021. № 1 т.31. С.186-196
68. Сисюк С.В., Бенько І. Д. Критерії щодо формування бухгалтерської служби органів місцевого самоврядування. *Матеріали XI Міжнародної наук.-практ. конф. Облік, контроль і аналіз в управлінні підприємницькою діяльністю.* Черкаси: ЧДТУ. 2014. С.105-107.
69. Скупченко Д.О. Нормативно-правове забезпечення розвитку територіальних громад в Україні. URL : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/tpdu/2017-2/doc/3/07.pdf> .

70. Стратегія розвитку Гусятинської територіальної громади на 2017 – 2025 роки URL: <https://hsr.gov.ua/strategiya-rozvitku-gromadi-12-24-52-14-05-2020/>
71. Хорунжак Н.М., Сисюк С. В. Організація обліку в сільських радах в контексті казначейського обслуговування місцевих бюджетів. *Економіка: проблеми теорії та практики*: Зб. наук. праць. Вип. 6. Т.5. Дніпропетровськ: ДНУ, 2009. С.1033-1038.
72. Хорунжак Н.М. Облік в управлінні витратами бюджетних установ : монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 230 с.
73. Федів Р. Є. Організація аналізу виконання бюджетних програм для системи Держводгоспу. Наукові записки. Серія «Економіка». Збірник наукових праць.Острог: Видавництво «Національний університет «Острозька академія», 2010. Вип. 14. С. 40-48
74. Фінансові показники ОТГ – найкращий аргумент на користь децентралізації. Досвід Рівненщини <https://decentralization.gov.ua/news/9124>
75. Чернов С. І., Клименко С. В, Тітов М. І. Організація роботи органів місцевого самоврядування. Серія : Бібліотека керівника місцевої ради. Х. : Фактор, 2011. 96 с.
76. Яришко О.В., Ткаченко Є.Ю Фінансовий аналіз діяльності бюджетних організацій. Вісник Запорізького національного університету. 2008. №4. С.174-180.
77. Semenushena N., Sysiuk S., Shevchuk K., Petruk I. Benko I. Institutionalism in Accounting: a Requirement of the Times or a Mechanism of Social Pressure Independent Journal of Management & Production, 11(9), 2516-2541.
78. Slobodyanik Y., Zdyrko N., Kuzyk N., Sysiuk S., Benko I. Audit of public finances: methodological issues and the case of Ukraine. Independent Journal of Management & Production. 2022. Vol. 13 (3). P. S76-S92.
- 79.